

HERMANN SUDERMANN

(1857-1928)

DRUGELIAI

(1895)

Keturių veiksmų komedija

Vertė

JONAS STRAZDAS-JAUNUTIS

VEIKĖJAI

PONIA GERGENTHEIM, mokesčių inspektoriaus žmona našlė

ELŽĖ

LAURA jos dukterys

ROZI

VILHELMAS (Vogel), vaistininkas, jų giminaitis

VINKELMAN

MAKS, jo sūnus

RICHARDAS KESLERIS, Vinkelmano komivojažeras

Dr. KOSINSKI, mokytojas

VINKELMANO KONTOROS TARNAS

Jvyksta Berlyne mūsų laikais.

Tarp pirmojo ir antrojo veiksmo praeina trys mėnesiai laiko.

PIRMAS VEIKSMAS

PONIA GERGENTHEIM (*siuva prie lango*). Na, Lauryte, dirbk, dirbk.

LAURA (*raivydamos*). Ach, tingiu, mamyte.

PONIA GERGENTHEIM. Na tai dabar. Mums reikia rankų nenuleidžiant dirbt, jeigu nenorime mirti badu. Ir taip tik galus su galais tesuvedame.

LAURA (*žiovaudama*). Na, ar tai ne vis tiek?

PONIA GERGENTHEIM. Ne, ne vis tiek. Jūsų pavasariniai rūbai vėl tiek pinigų kaštuoja.

LAURA. Juk ne dabar už juos reikės mokėti.

PONIA GERGENTHEIM. Ačiū Dievui, kad ne dabar. Sakė, lauks ją metus. Per metus, girdi, viena tamstos dukterų galinti ištekėti už turtingo vyro. Reikia tikėtis.

LAURA. Aš labai džiaugčiaus. Aš noriu už grafo tekėti.

PONIA GERGENTHEIM. Et, niekus plepi.

LAURA. Ach, mamyte, juk aš tokia gražutė, meili.

PONIA GERGENTHEIM. Kad gražutė ir meili, tai tiesa, tikrai nereikia to sakyti. Tai nepadoru.

LAURA. Tu dėl manęs, mamyte, nesirūpink. Juk aš... aš ne tokia, kaip Elzė. Jai tik truputį ir tuoju įsimylėjo. Na ką, ji jaunutė našlė – jai visa galima.

PONIA GERGENTHEIM. Galima? Ir jau negalima. Našlė, kaip mergelė – tolygios.

LAURA. Na, o Rozi?

PONIA GERGENTHEIM (*eina prie krosnies*). Rozi dar kūdikis. Ji kol kas apie savo drugelius tegalvoja. Na, tačiau tu dirbk darbą.

LAURA. Štai Rozi vėl sunkius drugelius nupiešė. Nors ji ne tokius sunkius pieštų.

Pauzė.

O kaip tu galvoji, mamyte, ar Rozi taip pat gražutė bus?

PONIA GERGENTHEIM. Iš kur dabar žinosi. Ir tu tik aštuonioliktais metais ėmei gražėti.

LAURA (*piešdama*). O, ji nepražus. Jeigu neištekės, tai dailininke bus, taip ir ponas Kesleris sakė.

PONIA GERGENTHEIM. Taip tai taip, o kur tam mokslas?

LAURA. Iki to laiko viena mūsų ištekės, o tuomet mes jai brangiausius mokytojus pasamdysime.

PONIA GERGENTHEIM (*atsidūsta*). (*Pauzė*) Štai Grita Bauman. Ji ne tokia graži, kaip jūs... o jau greit vestuvės. Ir jaunikis geras, didelę algą gauna... be to, aristokratų šeimoj vaikus moko. Kokia tai protekcija.

LAURA. Jei aš būčiau Gritos Bauman vietoj, net ir dėmesio į tą mokytoją nekreipčiau. Aš už grafo ištekėčiau.

PONIA GERGENTHEIM. Taigi, tuoju.

LAURA. Ką gi, nors grafas ir našlys, bet pažiūrėti į jį – gražus vyras. Tačiau aš geriau už jaunojo tekėčiau.

PONIA GERGENTHEIM. Tylėk jau. Piešk vėduokles.

LAURA. Gerai jau, gerai. Aš kol kas piešiu vėduokles. (*Pauzė*) juristų baliuje vienas kavalierius man pasakė, kad tamsta žinotum, kaip graži tamstos ši linija. Ir pravedė ši taip pirštu. (*Praveda pirštu nuo kaktos pro nosį žemyn.*)

PONIA GERGENTHEIM. Ar jis palytėjo tavo ranka?

LAURA. Ar palytėjo?.. Ar aš leisčiau.

PONIA GERGENTHEIM. Ach, tie baliai. Kiek tai naktų kaštavo. Nors jūs ten ir didelį furorą padarėte. Kas galėtų tai geriau žinoti, kaip kad motina.

LAURA žiovauja.

PONIA GERGENTHEIM. Visa tai labai puiku, bet iki tol, kol aš neturėsiu galimybės pakviesti jūsų jaunikį čionai ir iškelti balių, paruošti vakarienę su ananasais, kurią paduos lekajus, iš to niekas nebus. Tarnaitės ir tos nėra už ką nusamdyti; dar laimė, kad vaistinė, kur Vilhelmas tarnauja, čia pat, arti, jeigu jis pakeliui eidamas užteiktų ir pačio juodžiausio darbo už jus nepadarytų, tai jūsų rankelės nebūtų taip išlepintos, baltos, minkštutės.

LAURA (*žiūri į rankas prieš šviesą*). Elzės irgi gražios rankos, mano bet gi gražesnės. Ar tiesa, mamyte?

PONIA GERGENTHEIM. O kambariai nuo gatvės pusės visas mėnuo tušti. Vienas vargas su jūsų grožiu. Štai kad ir tas Kesleris – ach, Dieve. Ne tai kad jau jis būtų rimtas žmogus, – bet labai punktualiai mokėjo pinigus, tai reikia tiesą pasakyti... ir pusei metų buvo išvažiavęs. Kito tokio gyventojų neberasi... Ir įlindo jam į galvą Elzė įsimylėti... Ką tu į tai pasakysi?

LAURA. O kas man sakyti, mamyte?

PONIA GERGENTHEIM. Ir vis tai tie jūsų sekretai... Ir turėjau leisti dukterį už pardavėjo – stačiai gėda.

Skambutis.

Prieik tyliai ir pažiūrėk per rakto skylutę.

LAURA. O jeigu kas su sąskaita?

PONIA GERGENTHEIM. Tai juo labiau.

LAURA. Suprantu. Ach taip.

Pirštų galais eina prie durų.

PONIA GERGENTHEIM klauso.

LAURA (*susirūpinusi, atšokdama nuo durų*). Mamyte, tai Kesleris.

KESLERIS. Labų dienų ponioms.

PONIA GERGENTHEIM (*atsikeldama, rūščiai*). Ponas Kesleris.

KESLERIS (*apsukriai*). Negalėjau atsisakyti padaryti sau didelio malonumo prieš išvažiuojant į viduržemio vandenyną dar kartą sužinoti apie ponų sveikatą – nors ir pavojinga, kad...

PONIA GERGENTHEIM. Laura, tu išėik. (*Sėda*)

LAURA ima dažus ir piešimui lentą.

KESLERIS (*žiūri pro jos petį*). A, nauji drugiai. Ir vėl taip puikiai, taip nepaprastai gražiai... Ir iš kur pas panelę Rozi toks didelis gabumas? Visuomet tas pats piešinys, o tačiau kaskart kitoks.

LAURA (*tyliai*). Ach, tu, nedorėli.

KESLERIS (*tyliai*). Elzė namie?

LAURA (*tyliai*). Palauk. (*Garsiai, oficialiai*) Sudie, ponas Kesleri. (*Išėina*)

PONIA GERGENTHEIM. Ponas Kesleri, aš neprašau tamstos sėsti.

KESLERIS. O, prašau ponios nesivaržyti. (*Sėdasi*)

PONIA GERGENTHEIM. Ponas Kesleri, tamsta išgyvenai dvejus metus pas valdininko našlę...

KESLERIS. Tamsta drąsiai gali pasakyti: pas aukštą vietą užimančio valdininko žmoną, gerbiamoji ponia.

PONIA GERGENTHEIM. Žinoma. Aš pati esu kilusi iš aukštos ir garbingos šeimos. Ar aš esu tamstai sakiusi, kad mano dėdė buvo konsistorijos tarybos narys?

KESLERIS. O kaipgi, ir ne vieną kartą.

PONIA GERGENTHEIM. Kai mano vyras numirė, aš tvirtai nutariau palaikyti savo namus toje pat aukštumoje ir taip išauklėti savo dukteris, kad jos galėtų tikėtis už gerų vyrų ištekėti, nors pas mane daugiau nieko nebeliko, kaip tik našlės pensija šešių šimtų keturių dešimtų markių sumai per metus. Dievas išklausė mano maldos: mano dukterys gražuolės, kuklios ir išlavintos. Elzė net gali sąmojingai pajuokauti, o daugumai vyrų tai patinka.

KESLERIS. O daugumai ne.

PONIA GERGENTHEIM. O tiems yra kitos... Ir jeigu nebūtų buvę tos didžios nelaimės su pirmomis Elzės vestuvėmis... Aš kalbu su tamsta atvirai ir, tai todėl, kad tamsta kartą esi padaręs mums didelę malonę.

KESLERIS. Ach, tai toks niekniekis.

PONIA GERGENTHEIM. Ne, pone Kesleri, tai ne niekniekis. Juk siuvinėjimu žiemos metu nė kurui neuždirbsime. Tai tamstos rūpestis ir nuopelnas, kad mes Vilkelmano firmoje gavome nuolatinį darbą.

KESLERIS. Jeigu tamstos dukterys nemokėtų taip puikiai piešti.

PONIA GERGENTHEIM. Susimildamas, prie tokio jų mokslo, tai savaime suprantama.

KESLERIS. Bet panelė Rozi vis dėlto nuostabiai moka akomponuoti.

PONIA GERGENTHEIM. Mergaitė tikrai turi gabumą, tai tiesa.

KESLERIS. Tai gi tas gabumas visa ir padarė... Matai, tamsta... tai... drugeliai visa tai padarė... Tikiu tamstą, kad neišskyrus net Ispanijos – visi dėl jų jos drugių iš proto išėjo. Kur drugeliai – tuojau klausinėja, kaip aš imu rodyti vėduoklių pavyzdžius. Gaila, kad tamstoms maža iš to naudos – senis Vinkelmanas nemėgsta daug mokėti.

PONIA GERGENTHEIM. Reikėtų mokėti brangiau, ką ir bekalbėti. O vis tik mums tokia didelė paspirtis, ypač kai Elzė vėl namo sugrįžo... Ir kas galėjo manyti? Kokią žmogus gerą vietą turėjo ir jį pusmetį po vestuvių teisman pakliuvo.

KESLERIS. Nepasisekimas.

PONIA GERGENTHEIM. Apie jo mirtį aš ir nekalbėsiu. Be abejo, tai buvo vienas geriausių dalykų, ką jis galėjo padaryti savo žmonai – būtent: numirti. Laimė, kad jos linksmas būdas, galėjo viską užmiršti.

KESLERIS. Taip, kas tiesa, tai tiesa.

PONIA GERGENTHEIM. Dabar jai 21 metai, ji dar gali daryti puikią karjerą... o svarbiausia, pone Kesleri, ką aš tamstai norėjau pasakyti, kai tik aš pastebėjau prieš pusantro mėnesio, kad tamsta į mano Elzė ėmė slaptai akimis šaudyti...

KESLERIS. Aha.

PONIA GERGENTHEIM. Aš dėl to atsakiau tamstai kambarį, nors tas žygis padarė man šešiasdešimts markių nuostolio per mėnesį. Pirmoji mano pareiga – tai dukterų padomumo žiūrėti, antroji pareiga – jeigu tamsta, pone Kesleri, išdrįsai tai padaryti, tai leisk paklausti: kas tamsta esi toks ir kokius turtus turi?

KESLERIS. Aš, mieloji mano ponია, neturiu jokių turtų. Vienas totalizatoriaus bilietas, – o su juo negalima vesti, – kaip tamsta manai? Na, o dabar štai ką aš tamstai pasakysiu: pažiūrėk į mane. Aš žmogus apsukrus, gražios išvaizdos ir gerų elgesių... Pas komivojažerius visuomet namie puikūs elgesiai. Kai aš važiuoju antrosios klasės vagone, tai dažniausiai spėja mane esant karininku civiliai apsirengusiu, o šiais laikais tai labai daug reiškia.

PONIA GERGENTHEIM (*su pagarba*). O taip, taip.

KESLERIS. Kontoroje aš dirbu už tris. Trumpai sakant, aš irgi turiu daug davinių savo laimei surasti ir man teks vesti neturtingą mergelę, kaip ir neturtingai mergelei tekėti už manęs, nors ir toji mergelė būtų – jauna našlė.

PONIA GERGENTHEIM. Visai tai išmintinga tiesa, bet kaipgi?

KESLERIS. Visa tai dar niekniekis. Aš dar išmintingesnis. Ir štai kame: tamsta mane iš čionai mandagiu būdu išmetei, noriu tamstai pasakyti, ko aš čionai atėjau. Tamsta pažįsti mūsų Vinkelmano sūnų?

PONIA GERGENTHEIM. Ne, nepažįstu.

KESLERIS. Na, o tamstos dukterys pažįsta?

PONIA GERGENTHEIM. Taip, ir Elzė sakė, kad jis visai nepanašus į milijonieriaus sūnų, o į krautuvės pardavėją.

KESLERIS. Tai tiesa. Ar aš tamstai pasakojau jo istoriją? Senis ilgus metus kankino savo žmoną, ar tai dėl to, kad blogi buvo jo reikalai, ar dėl kitos priežasties – nežinau – pakanka to fakto, kad ji vieną sykį pagriebusi sūnų – pabėgo. Štai kodėl jis varge išaugo.

PONIA GERGENTHEIM (*gailestingai*). Vargšas jaunikaitis.

KESLERIS. Kada jį tėvas atsiminė, tai motina jau buvo mirusi, o sūnus silkėmis prekiavo. Tamsta žinai, kad visa iškentėjusiame žmoguje lieka žymės... Bet klausyk, tamsta, toliau. Vakar senis Vinkelmanas šaukia mane į kabinetą ir rodo sūnaus užrašomąją knygelę, kurioje jis savo piešinių originalus pasižymi. „Ar tamsta pažįsti šitą panelę?“ – klausia manęs... Na, kaip čia tamstai pasakyti?.. Pieštuku piešta... jauna moteris su skrybėle ir šydu, linksmomis akutėmis, koketiška, rieta nosyte... na, tamsta žinai savo jauną našlėlę, kam čia man pasakoti.

PONIA GERGENTHEIM. Kas? Mano duktė Elzė?

KESLERIS. Taigi, taigi. Tamstos duktė. Ir kad tik nors vienas, piešinių – dvidešimts. Ir kiekvienas kitokis.

PONIA GERGENTHEIM. Ką tai reiškia?

KESLERIS. Argi tamsta nedasiproti? (*Skambutis*)

PONIA GERGENTHEIM. Atidaryk, tamsta. Gal būtų, kad tai Elzė. Aš visa...

KESLERIS (*švilpdamas dainelę, eina atidaryti durų*). A-a, mūsų pempė.

VILHELMAS: Mano pavardė – Fogel, ponas Kesleri. Tikiu, kad tamsta žinai... Gerbimas kitų – didžiausia pasauly dorybė. Drįstu paklausti, kodėl tamsta nenori jos man pripažinti?

KESLERIS. Na, na, na. Tavo pavardė Fogel.

PONIA GERGENTHEIM. Vilhelmai, yra daug darbo virtuvėje.

VILHELMAS. Turbūt Rozi nėra namie?

PONIA GERGENTHEIM. Nėra, nėra.

VILHELMAS. Aš tamstai, miela tetule, atnešiau keletą gabalėlių pektoralio.

PONIA GERGENTHEIM. Padėk kur nors.

KESLERIS. Hm... tamsta pavogei?

VILHELMAS. Mandagus žmogus tokių dalykų neklausinėja, pone Kesleri. (*Išėina*)

PONIA GERGENTHEIM. Na, toliau, toliau?

KESLERIS. Aš jau visa ir papasakojau. Senis man tiki. Na, ir kokių aš neradau tamstos Elzėje privalumų. Ir iš kur man ėmėsi tie žodžiai... Tamsta matai koks aš? Ir ką tamsta pasakysi?

PONIA GERGENTHEIM. O sūnus, ką jis? Ar jis tikrai turi rimtų sumanymų?

KESLERIS. Ach, Dieve. Toks puikus jaunikaitis. Tylus, nedrąsus, slankioja su pieštuku ant ausies. Ir mes visi jį mylim. Tiesa, jis truputį juokingas, nes atrodo kaip tik ką iš kiaušinio išsiritęs viščiukas. Bet tamsta to nežiūrėk, todėl, kad jis... štai... (*Rankomis skaičiuoja pinigų*)

PONIA GERGENTHEIM. Ach, ach. Na, bet senis neleis.

KESLERIS. Mano supratimu, tai senis šitaip galvoja: turtinga, girdi neis už jo, tai reikia jam tokios mergelės, kad ją mylėtų.

PONIA GERGENTHEIM. Mylėtų? Ir koku tai būdu?

KESLERIS. Žinai, tamsta, tai nieko lengvesnio. Prieš pusantro mėnesio, dar prieš tai, kaip tamsta mane iš čionai išvijai, kurį laiką Elzė nešiojo į mūsų magaziną pieštas vėduokles... Vėliau tamsta ėmei Rozi siuntinėti, gal tamstai rodėsi padoriau?

PONIA GERGENTHEIM. Žinoma. Ir dabar Rozi nuėjo ir ateity nešios.

KESLERIS. Kaip ir dabar nešios?

PONIA GERGENTHEIM. Kodėl tamsta taip įdomauji?

ROZI (*su piešinių ryšuliais įbėgdama*). Mama, mama, mama. (*Pamačiusi Keslerį, nusigąsta*) Ach, ponas Kesleri. (*Iškrinta jai ryšuliai*)

KESLERIS (*pribėga prie jos tyliai*). Ar tau sakė ką nors Elzė?

ROZI bailiai linguoja galva.

ROZI (*tyliai*). Paskum, paskum.

PONIA GERGENTHEIM. Aš jau manau, kad koks nors stebuklas įvyko?

ROZI: Stebuklas, tikras stebuklas. (*Pažiūri į Keslerį*) Tiktai kad...

PONIA GERGENTHEIM. Ach, ponas Kesleri – savas žmogus.

ROZI (*džiugiai*). Taip? Jau savas žmogus?

KESLERIS. Panele, tamstos mama tik taip sau tai sako.

ROZI. Ir taip: kai aš atidaviau vėduokles, prieina prie manęs pardavėjas ir kviečia mane į šeimininko kabinetą. Žiūriu, sėdi kėdėje ant ratelių ir taip į mane atidžiai pažiūrėjo, o kalba tokiu balsu, kaip kad vaikas verkia.

KESLERIS (*pamėgdžiodamas, verkiančiu balsu*). Taip, aš žinau. Tokie blogi žmonės. Ir taip brangiai reikia mokėti.

ROZI: Kaip tik taip, kaip tik taip... (*Pasigerėdama*) Ach, koks tamsta meilus, ponas Kesleri.

PONIA GERGENTHEIM. Na, ir kas toliau?

ROZI. O paskum jis ėmė klausinėti apie tave, apie vėduokles, kas jas piešia. Aš, žinoma, pasakiau, kad mes piešiame visos trys.

PONIA GERGENTHEIM. O apie Elzė neklausinėjo?

ROZI. Kaipgi, ypatingai į pabaigą įdomavosi Elze.

PONIA GERGENTHEIM (*nudžiugusi*). Ponas Kesleri.

KESLERIS. O jaunas šeimininkas taip pat ten buvo?

ROZI. Ne, jo nebuvo... Taip gaila... O paskum jis parašė laišką. Štai. O kol jis parašė, man liepė atsisėsti.

PONIA GERGENTHEIM didžiai sujaudinta ima laišką ir atplėšia.

KESLERIS (*tyliai į Rozi*). O kur Elzė?

ROZI (*tyliai*). Aš negaliu pasakyti... Aš bijau.

KESLERIS (*rodo, kad motina į laiško turinį įsigilinus*). Na, greit.

ROZI (*tyliai*). Elzė laukia kavinėje Askanijos aikštėje.

KESLERIS (*stverdamas skrybėlę*). Sudiev, ponia.

PONIA GERGENTHEIM. Klausyk, pone Kesleri. Jis šiandien vakare atvažiuoja gerti arbatos, jis šiandien...

KESLERIS. Taip, taip – na ir puiku. Sveikinu. Sudiev. (*Eina*)

ROZI. Jau tamsta eini?

Kesleris išeina.

Ach, labai gaila.

PONIA GERGENTHEIM. Dieve, kad tai įvyktų.

VILHELMAS (*ryža prijuoste, moteriškomis klumpėmis, su šepetiu jeidamas*). Sveika, Rozi.

ROZI. Sveikas, Vilhelmai.

VILHELMAS. Tetule, senieji Rozės bateliai suplyšo.

ROZI (*rodydama savo kojas*). Ir naujieji, mamyte, taip pat suplyšo.

PONIA GERGENTHEIM (*verkia*). Ach, kad taip iš tikrųjų būtų.

ROZI. Ką jis tau rašo, mamyte? Ach, Dieve, Dieve.

PONIA GERGENTHEIM. Eik, eik. Ne vaikams tokie laiškai.

ROZI (*pasipūtus*). Taip, kuomet aš noriu jums visoms padėti, tai jūs visos kaip susitarę kalbate – kad aš dar vaikas.

VILHELMAS. O gal ne?

ROZI. Mama, jis man liežuvį rodo.

LAURA įeina.

PONIA GERGENTHEIM (*paduoda LAURAI laišką*). Še, paskaityk.

LAURA (*skaito*). „Gerbiamoji ponia Gergentheim. Aš – neteisingas, sergąs senis, pasibaigus magazino darbui, atvažiuosiu pas tamstą stiklą arbatos išgerti. O kadangi aš vienas sunkiai užlipu laiptais, o nulipti visai negaliu, tai mane lydės mano sūnus. Tamstos kuklus tarnas Vinkelman“. Arbatos gerti? Ar yra pas mus arbatžolių?

PONIA GERGENTHEIM (*tyliai*). Ach, arbata. Ar gi tu nesupranti. Rozi dar per jauna. Tu ten niekad nebuvai. Tatai lieka viena Elzė. Sūnus irgi atvažiuos. Jis įsimylėjo į Elzę.

LAURA. Jis apie tai nieko nerašo.

PONIA GERGENTHEIM. Ach, Dieve. Nebūk tokia kvaila, dukrele...

LAURA. Tai būtų puiku. Ach, Dieve. Tai būtų gera.

PONIA GERGENTHEIM (*tyliai*). Milijonas, tiktai pagalvok – milijonas.

LAURA. Tai būtų puiku, gera.

PONIA GERGENTHEIM. Bet aš vis netikiu. Pamatysi, čia kažin kas ne taip. Kol aš neišgirsiu juos lipant laiptais – netikėsiu... Ir kur gi Elzė, Rozi, kur Elzė?

ROZI (*susigėdusi*). Elzė? (*Maldaujančiai*) Ji tikrai tuojau ateis, mamyte.

PONIA GERGENTHEIM. Ar tu atnešei pinigų?

ROZI. Kasininkas sakė, kad pinigų išmokės pirma.

PONIA GERGENTHEIM. Nueik, Laura, pas ponia Bauman ir paskolink dvidešimt markių.

LAURA. Ji rengia dukteriai vestuves.

PONIA GERGENTHEIM. Taigi – reiškia ji turi pinigų.

LAURA. Ką gi, mėginsiu. (*Ima skrybėlę ir apsiaustą*)

PONIA GERGENTHEIM. Grįždama paimk pyragaičių, papirosų, be to, nupirk kokių nors gėlių. Ar dar yra rūsy raudonojo vyno butelis?

ROZI. Juk mes tą vyną per Elzės vardines išgėrėme.

VILHELMAS. Tavo vyno rūsy, tetule, tiek tik tėra: trys kopūstų kitai ir tuščias kubilas.

PONIA GERGENTHEIM. Tu, vaikeli, nebūk toks jžūlus.

ROZI. Ach, čia pektoralio saldinių esama.

VILHELMAS. Taip, čia pektoralio saldinių esama.

ROZI (*kramtydama saldainį*). O tu, Laura, nori?

LAURA. Ačiū, duok. (*Ima saldainį*) Ar aš graži, mamyte?

PONIA GERGENTHEIM. Sakoma: „meilutė“, „gražutė“, o ne „graži“... Bet pažiūrėk, tu nieko neatsakinėk, jeigu kas tave gatvėje užkalbintų.

LAURA. Na, tai dabar, prasidėsiu aš... Ką tu čia, mamyte? (*Išeina*)

PONIA GERGENTHEIM. O tu išimk seną saksonišką servizą.

ROZI. Ach, mūsų sentėvio palikimą.

PONIA GERGENTHEIM. Tik žiūrėk, ko nors nesumušk, kvailute. (*Ima saldainį ir išeina*)

VILHELMAS. O tai gausi į kailį.

ROZI. Mama niekad nemuša.

VILHELMAS. Mat, jau didelė merga išaugai, ar ne tiesa?

ROZI. Aš? Ach, Dieve, ir kada aš išaugau?.. Padėk man išimti servizą.

VILHELMAS. Ar bus bučkis?

ROZI. Na, jau tu, susimildamas.

VILHELMAS. Na, tai aš nepadėsiu.

ROZI. Tai tu šitoks? (*Lipa ant kėdės paimti servizą*)

VILHELMAS. O ką tu darysi, kai išaugsi?

ROZI (*atsidususi, sėda ant kėdės ramsčio*). Ach, taip... aš jau žinau ką... Aš įsimylėsiu... Viena sau... Į visus vyrus įsimylėsiu... Į visus vyrus, kiek tik jų yra pasauly... Arba tik vieną... Vieną, vienintelį, tai dar geriau... O paskum numirsiu.

VILHELMAS. Na, paprastai tai tik taip sakoma. Tai tik viena garbė.

ROZI. Ne, ne, ne.

VILHELMAS. O kai reikalas rimtai susidės... Matai, aš dažnai turiu reikalą su nuodais – kartais ištisas dienas – su ciankaliu, strichina ir kitais. Jie visi mano rankose. Pagalvoju sau: kiek aš nelaimingai įsimylėjusiems žmonėms galėčiau padėti, oi, oi.

ROZI. Dieve. Kaip baisu.

VILHELMAS. Dėl didelių sielų – nėra nieko baisaus. Atsimink tai.

ROZI. Patikėk manim: taip kartais norisi numirti.

VILHELMAS. Bet tu pagalvok: Kodėl? Už ką?

ROZI (*linguodama galvą*). Aš pati nežinau. Gal todėl, kad taip geras gyvenimas.

VILHELMAS. Kvaila. Kalbėti su tavim... Apie rimtus dalykus...

ROZI. Pažiūrėk, štai pati gražiausia papiešta dievaitė ir su karveliais. Karvelius ir aš noriu piešti, bet dievaičių ne... Jas ir nupiešti sunku, nes jos visuomet nuogos... O štai, ant šito ir drugeliai. Tiktai aš drugelius geriau piešiu. Ach, kiek tai žmogus pergyveni juos bepiešdamas. Palyginus su manais – bjaurybė. Imki juos.

VILHELMAS. Tyliau, ramiau.

ROZI (*nulipdama*). Ir visa tai veltui. Man irgi reikės pasiaukoti savimi, kaip ir Elzei.

VILHELMAS. Argi? Kaip tai?

ROZI. Aš turbūt irgi būsiu gražuolė – kaip mama sako. Mes visos trys gražuolės, todėl mes turime padaryti geras karjeras. Ir mama sako, kad jeigu yra numatoma gera karjera ištekėjus, tai reikia savimi pasiaukoti. Prašau atnešti rankšluostį. Jis už durų kabo. Ir bendrai: tik kvailutė už neturtingo žmogaus gali tekėti. Ačiū. O graži gali padaryti puikią karjerą. Supranti?

VILHELMAS. Tiesa. Tai yra prakeikti mūsų dienų laikai. Nėra pas mus daugiau jokių idealų. Žodžiu: mūsų laikai.

ROZI. Ne, Viliau, tai netiesa. Aš turiu idealą. Aš žinau.

VILHELMAS. Na, žinome jus, bobos. Įsimylite, ir tuomet...

ROZI. Ne, aš myliu visai kitą.

VILHELMAS. Dar ką. Ir ką tokį?

ROZI. Ach.

VILHELMAS. Na, kai dėl manęs, tai ką ten. Na, o kas gi toks tavo idealas? Pasakyk?

ROZI. Nesakysiu. Jis dar nė karto į mane nepažiūrėjo. Jo tokios malonios akys... Tokios liūdnos... Tai tikriausiai idealus žmogus. (*Rimtai*) Taip, tokie žmonės retai sutinkami pasauly.

VILHELMAS. Esti.

ROZI. Štai Kesleris visai ideališkas, nors jis ir labai įdomus jaunikis.

VILHELMAS. Taip. Ir bendrai – Kesleris. (*Pajuokdamas rodo į ją*) E- e?

ROZI. Kas?

VILHELMAS. Žinai, ką aš stačiai į akis sakysiu? Tu Keslerį įsimylėjusi.

ROZI. Na tai ir kas iš to? Taip. Dieve, brangus. Tiktai žiūrėk... (*Pridėdama pirštus prie lūpų*) Tylėk...

VILHELMAS. Na, jeigu aš norėčiau liežuvį paleisti, tai turėčiau apie ką kitą paplepėti ir paliežuvauti.

ROZI. Ir ką aš vis ketinau tavęs pasiklausti... Ar galima ką nors iš pavydo – supranti – iš pavydo – galima iš pavydo pamilti?

VILHELMAS (*draugiškai*). Prisipažink, kam tu pavydi?

ROZI (*tyliai*). Aš nesakysiu. Tai paslaptis... Mano liežuvis niekad neprakalbės... Šš... Štai ir ji.

ELZĖ (*greit įeina, linksmai sujaudinta*). Kur Laura?

ROZI. Laura? Nežinau?

ELZĖ. O mama?

ROZI. Virtuvėj. (*Tyliai*) Susitikote?

ELZĖ (*neatidžiai*). Su kuo? Ach, taip, taip. Ačiū.

ROZI. Tu jau žinai? Svečiai.

ELZĖ. Žinau, žinau, Rozyte. (*Glosto*) Norėtum gauti baltą pliusę suknelę? Taip? O nori geltonų batelių? Taip? O nori mokytis piešti? Nori ketvertą arklių važinėti? Taip? Visa bus. Taip viską padarysim.

ROZI (*neramiai*). Bet...

ELZĖ. Nenori?.. Na, tai nereikia... Viską viena paimsiu... Tik tu skubinkis... Jie tuojau atvažiuos.

ROZI. Kas tokie?

ELZĖ. Na, aš maniau, kad jūs viską žinote. Vinkelmanas su sūnum.

ROZI (*nusigandusi*). Jauniklis Vinkelmanas irgi bus?

ELZĖ. Na, žiūrėkite į šitą kvaile? Ką gi tu manai, kad senis Vinkelmanas ves mane?

ROZI (*nusigandusi*). Kas ves?.. (*Iškrikusiai*) Dieve.

Įeina PONIA GERGENTHEIM.

ELZĖ (*priebėgusi prie motinos*). Mamyte, mamyte.

PONIA GERGENTHEIM (*glamonėdama ją*). Mano vaikelį. Brangi Elzyte.

ELZĖ. Neverk, mamyte. Vis tiek negalėjo taip ilgiau tęstis... Kas nors turėjo atsitikti...

PONIA GERGENTHEIM. Aš vis dar netikiu. Netikėsiu, kol neišgirsiu ant laiptų žingsnių... Ar tai tiesa? Bet jeigu ir tiesa, nebus mums laimės... Kas nors ims ir sutrukdys.

ELZĖ. Liaukis, mamyte. Būk truputį drąsesnė.

PONIA GERGENTHEIM. O iš ko tu sužinojai?

ELZĖ (*sumišusi*). Aš... sužinojau... Kaip, tu, mamyte, manai, kaip man pasirėdyti – pilka ar kita suknele?..

PONIA GERGENTHEIM. Tikrai mėlyna. Ji gerokai iškirpta dekoltė. Ir graikiškai susišukuok - būtinai.

ELZĖ (*prie veidrodžio*). O, aš šiandien gražiai atrodau.

PONIA GERGENTHEIM. Tikrai, tu šiandien puikiai atrodai. Viskas gerai sekasi. Eime, aš tave aprengsiu, padarysiu tave gražuole, mano mylimoji.

ELZĖ (*verkdama ir juokdamas*). Taip, mamyte, padaryk iš manęs tikrą gražuolę.

PONIA GERGENTHEIM. Ach, vaikelį, kad tik kokių kliūčių neatsitiktų.

Išeina su ELZE.

ROZI. Ar tu matei, kaip ji verkė?

VILHELMAS. Motina?

ROZI. Elzė. Ach, vargšė Elzė.

VILHELMAS. Na ir kodėl vargšė?

ROZI. Tu prižadėsi, kad manęs neišduosi?

VILHELMAS linguoja galvą.

ROZI. Tai aš tau pasakysiu baisią paslaptį. Ji seniai slegia man širdį. Ji turi... meilės santykius.

VILHELMAS. Su kuo?

ROZI. Su Kesleriu.

VILHELMAS. Štai ką aš tau j tai pasakysiu. Aš manau, kad gerai pažįstu žmones ir aš tau stačiai sakau: tu klysti.

ROZI. Ne. Juk aš jų tarpininkė esu... Taip, aš... Aš jiems ir laiškus įteikdavau... Be mano pagalbos nieko nebūtų buvę... Mamytė tokia grasi... Kuomet aš nunešu j krautuvę vėduokles, tai pranešu jam, kur ji jo laukia... Jis bėga ir bėga tenai... Aš jau pas jį ir bute buvau.

VILHELMAS. Dieve. Ir tu nebijojai?

ROZI. Labai. Taip širdis ir plakė – štai šitaip. (*Keletą kartų suduoda kumštimi į kairę krūtinės pusę*) Tach – tach.

VILHELMAS. Ir vis dėlto tu jį pati myli?

ROZI. Na, tas tai mažmožis. Ką gi, jeigu aš tokia kvaila. Ir dėl Elzės viską padarysiu... Nieko pasauly nėra geresnio kaip Elzė. Ir kaip tai nuostabiai gera, kuomet ir save junti jų tarpe... Ir kad visa jų laimė mano rankose... Ir vis dėlto kiek reikia iškęsti nemalonumų... Ach. Taip spaudžia širdį. Aš ir

ankščiau sykiu su ja mylėjau vieną, kaip jau sakiau, taip sau, iš pavydo... Pirmiau vienas valdininkas po jos langais slankiojo... Tai aš jį buvau įsimylėjusi. Ach... O Keslerį aš net aštuonis sykius esu sapnavusi... Ir štai dabar, kuomet aš svajoju vieną jų turėsianti su nieku nesidalindama... (*Rauda*) Ach, vargšė Elzė.

VILHELMAS. Ar ji būtinai privalo ištekti?

ROZI. Taip, privalo. Ji turi pasiaukoti – juk tu žinai... Aš būčiau už visas laimingesnė, kad aš galėčiau save paaukoti... Ach, su koku dideliu džiaugsmu... Žinai, ką aš padarysiu? Aš juos išgelbėsiu.

VILHELMAS. Ach – tu, nekaltoji siela.

ROZI. Aš juos išgelbėsiu... Aš jam parodysiu, kad ji myli kitą... Ir jeigu jau taip turi būti, kad būtinai viena iš mūsų... tai kad jis... tai tegu tuomet geriau jis... ach...

VILHELMAS. Kvailute tu.

LAURA (*jeina su pirkiniais*). Ach, kaip aš pavargau. (*Drimba į kėdę*)

ROZI. Ką tu atnešei?

LAURA. Še.

ROZI (*ima iš jos pundelius*). Ach, kokie pyragaičiai. Ypač šitie su kremu. O jeigu liks papirosų, tai mudu su tavim, Vilhelmai, irgi po vieną pasiimsime. Ach, kokios puikios gėlės. Kiek tu užmokėjai?

LAURA. Atsitrauk juo manęs. Aš pavargau.

ROZI. Eime, Vilhelmai, viską dėl jo gerai prirengsime. Gerai. Dėl jo. Hm. Gerai dėl jo prirengsime.

Abudu išeina į gilumą ir matyt per duris, kaip juodu ruošia.

LAURA pusgulinti kėdėj, žiovauja.

ELZĖ (*trumpu, paprastos drobės, peniuaru, su replėmis plaukams sukti ir žirklėmis*). Rozi, Rozi.

LAURA. Ach, štai ir tu.

ELZĖ. Mama taip verkia, kad net replių negali rankose išlaikyti. Aš nebežinau ką ir bedaryti.

LAURA. Šitaip?

ELZĖ. O ar tu nesidžiaugsi? Bent truputį?

LAURA. O taip.

ELZĖ. Turbūt pavydi?

LAURA. Ne.

ELZĖ. O juk man vis dėlto didelė laimė?

LAURA. Tikrai.

ELZĖ. Ne, aš nežinau kokia tu... tikrai pagalvok, koks senis turtingas. Ir vis kuomet nors teks sūnui. Kesleris sako, kad jis labai meilus... nors ir nelabai kam tikęs. Jie visi jį mylį... Pamatysi, aš pati jį pamylėsiu.

LAURA. O Kesleris?

ELZĖ. Su juo, žinoma, baigta.

LAURA. Ir tau negaila?

ELZĖ. Žinoma, gaila. Labai gaila... Širdis plyšta. Jau aš ir Kesleriui sakiau. Bet mudu esame išmintingi.

LAURA. Aš nežinau... aš tavo vietoje – bijočiau.

ELZĖ. Kaip pagalvoju, kad tavo negryna sąžinė. Ir kas čia blogo? Juk aš ne mergelė. Aš jauna našlė... O našlė gali daryti visa, ką tik nori.

LAURA. Ne. Paklausk mamytės. Ir ji pasakys, kad ne.

ELZĖ. Kam man klausinėti motinos? Aš jauna. Mano nežuvo kraujas, kaip kad tavo. Tu apie tokius dalykus maža tenusimanai. Juk tau meilė, tai toks svetimas dalykas... bendrai... Ach. Nueik tu į sodą ir pažiūrėk, kaip viskas žydi... Kaip viskas alsuoja meile... Kad tai visą gyvenimą... Ir tokiomis aplinkybėmis nepadarysi kokių nors niekų?

LAURA. Nežinau, bet aš bijočiau.

ELZĖ. Ko?

LAURA. Jeigu išplepėtų.

ELZĖ. Kesleris išplepės? Palauk. Tu manęs neatgąsdinsi... Jeigu aš ir naudojaus gyvenimu, tai juk mano teisė... Ir argi nereikia man to džiaugsmo? Argi nesakė prie jūsų gydytojas, kad man būtinai reikalingi pasilinksminimai? Ir ko aš nepergyvenau savo jaunystėj. Pagalvok, buvau ištekėjęs... ir nelaimingai. Ir mano vyras nusišovė. Pagalvok. (*Verkia*) Ar maža to?

LAURA. Tu, Elze, nuolat nekoketuok šituo argumentu...

ELZĖ. Aš žinau. Man niekas neužjaučia... Niekas manęs nesupranta. Aš niekam nieko blogo nedarau... Bet juk galima apie ką nors pasvajoti... Kiekvienam yra noro šiek tiek pasilinksinti.

ROZI (*iš gilumos jėjusi*). Ji verkia.

ELZĖ. Ko tau reikia, Rozyte?

ROZI (*nusiminusi*). Man? Puodukus paimti. (*Eina prie Elzės, bet ūmai atsisuka atgal, ima puodukus ir išeina gilumon.*)

ELZĖ (*žiūrėdama paskui į ją maloniai*). Dieve mano, koks puikus vaikutis.

LAURA. Taip, bet tu ir tą vaikutį į tą pačią bylą kiši.

ELZĖ. Bet ji dar apie tai nieko nesupranta.

LAURA. O aš manau kitaip.

ELZĖ. Na, bet dabar viskas baigta. Jeigu mes kada nors ir susitiksim... tai aš, tai yra aš ir Kesleris – tai lygiai taip, kaip kad niekad nieko ir nebūtų buvę tarp mūsų. Pagaliau jis visai padorus žmogus. Kita vertus – jis irgi nori vesti turtingą panelę... ir gerai daro... Myli vieną, o teki už kito... Jau taip visuomet esti... Mes – ubagės. Pirmiau aš svajojau, o dabar ramiai leisiuos save parduoti... (*Akyse ašaros. Pamačius pektorialius – ima vieną*) Žinai, prie jo namų yra sodas... Pagalvok – miesto vidury... ir šiltanamiai gėlėms... ir viskas taip puikia įtaisyta... Aš turėsiu arklius, karietas... Tai važinėsimės, Laura, tiesa?

LAURA. Ta-aip.

PONIA GERGENTHEIM (*balsas už scenos*). Laura. Laura.

LAURA. Ko nori, mamyte? (*Atsikelia*)

ELZĖ. Klausyk, Laura, aš tave vieno prašau: neįsimylėk jį ir nepaviliok.

LAURA. Aš? Argi aš tokia?...

ELZĖ. Na, na. Nenuduok. Jurstų baliuje iš karto du jaunikius paviliojai.

LAURA. Juk tie neturėjo jokių rimtų tikslų.

ELZĖ. Vis tiek. Juk tu daug gražesnė už mane. Dėl to niekas nesiginčys... Tau tik reikėtų kilsterėti aukštyn akis. O-o. Viena laimė, kad tu tokia kvaila.

LAURA. Aš visai ne kvaila. Tai netiesa.

ELZĖ. Na, na...

LAURA. Aš išmintingesnė už visas jus sykiu paėmus.

ELZĖ. Ar todėl, kad rengiesi už grafo tekėti?

LAURA (*ramiai, kaip pirmiau*). Ir būsiu grafienė. (*Eina prie durų ir prie jų atsisuka*) Tu pamatysi. (*Išeina*)

ELZĖ (*kvatojasi, pagalios šaukia*). Rozi, Rozi.

ROZI įbėga iš gilumos. Verkdama puola į glėbį.

ELZĖ. Dieve. Ko tu verki?

ROZI. Vargšė, Elzė, vargšė.

ELZĖ. Ach, šit kaip. Na, nusiramink. Mes visos turime būti tam pasirengusios... Na, Rozi, sufrizuok man plaukus?

ROZI. Taip. (*Ima replės ir varto jas rankose*) O tu ir Kesleris dėl nelaimingos meilės... nesišaudysite?

ELZĖ. O ne, ne, ne... Na, jeigu jūs visos taip ištižote, tai aš ir plaukų negalėsiu susifrizuoti.

ROZI (*iškrinta replės ant stalo ir kukčioja*). Aš negaliu.

PONIA GERGENTHEIM (*jėjusi*). Duok man... aš jau nurimau... aš tau sufrizuosiu. (*Ima replės ir bučiuoja Elzė į kaktą*) Mano Elzyte.

ELZĖ (*meiliai*). Mamyte.

Pauzė.

PONIA GERGENTHEIM. Užsidėk ant kaklo juodą aksominę juostą... Ar ne per daug didelis dekoltė?.. Reikia būti kuklesnei – net ir našlei.

ELZĖ (*šveisdama nagus*). Žinoma, mamyte.

PONIA GERGENTHEIM. Tu galėtum ir juodą sagą prisiegti, kaip gedulo ženklą. Reikia bent mintimis būti ištikimai pirmajam vyrui, tai labai patiks antrajam. (*Šildo replės*) Jau taip juokingi tie vyrai.

ROZI. Na, mamyte, o jeigu pirmasai nebuvo mylimas?

PONIA GERGENTHEIM. Eik iš čia, Rozi. Tokios kalbos neliečia tavęs.

ROZI. Aš jau žinau. Aš visuomet nereikalinga.

PONIA GERGENTHEIM. Avis.

ROZI išeina.

PONIA GERGENTHEIM. Ir nežiūrėk smiliai į jaunikį, supranti?... Tai gali būti kokių išskaičiavimų pažymys arba įžūlumas... o šiaip jau žvilgterėti kartą kitą, o kai jis tai pastebės – reikia paraudonuoti ir nusišypsoti...

ELZĖ (*žiūrėdama į mažą veidrodėlį*). Taip, mamyte.

PONIA GERGENTHEIM (*tęsdama toliau frizavimo darbą*). Paskum reikia išklaudyti visų jo patarimų – nors jis ir niekus plepėtų – nieko blogo... ir niekad nereikia trūkčioti pečiais – tai rodo didelį išdidumą... Dieve, sergėk. Ir dar vienas labai svarbus daiktas, tai reikia sergėtis bent kokio dasilytėjimo. Neužmiršk žibuoklių vandeniui pasišlakstyti. Nieko nėra malonesnio, kaip jauna, kukli mergelė, kvėpianti žibuoklėmis... Kai kada toks kvapas esti įgimtas.

ELZĖ. Ach, gana jau – pasakos.

PONIA GERGENTHEIM. O ne, Elze. (*Gėdindamos*) Pavyzdžiui pas mane pačią buvo toji gamtos dovana.

ELZĖ. Ar taip?

PONIA GERGENTHEIM. O kaipgi. Ir dar vienas svarbus dalykas. Kai jis paduoda ranką, tai nereikia į ją pliaukšėti, kaip į kokią lentą, bet daugią daugiausia tegalima paduoti jam tris pirštus ir tuo laiku žiūrėti į šalį arba į žemę. Bet galima paspausti jo ranką iš viršaus didžiuoju pirštu. Ką nors tokio paslaptingo vyrai labai mėgsta. Taip...

VILHELMAS ir ROZI įbėga iš gilumos. LAURA įbėga paskui juos.

ROZI IR VILHELMAS (*rėkia*). Atvažiuoja, atvažiuoja.

LAURA. Mamyte, eik pažiūrėti.

PONIA GERGENTHEIM pašoksta ir greit eina į gilumą, paskui ją ELZĖ ir VILHELMAS.

ROZI (*stveriasi širdies. Po pauzės*). Lauryte, aš taip bijau.

LAURA. Juk ne tavo mylimas atvažiuos.

ROZI (*liūdnai linguoja galvą*). Ne.

PONIA GERGENTHEIM (*grįžta sujudinta*). Nežinau. Nieko nematau.

VILHELMAS. Jie išlipo iš kariatos ir įėjo į namus.

ELZĖ. Tu irgi matei, Laura?

LAURA. Žinoma. Senis ant lazdų ir jaunikaitis.

PONIA GERGENTHEIM. O dangiškasis Tėve. Tu išklausei mano maldų. Tu davei mums peną, kada mes badavom... Bet aš vis dar netikiu, ir kol neišgirsiu einant laiptais – nepatikėsiu.

VILHELMAS atidaro duris į priemenę ir klauso. Skambutis. VISI sudreba. Skambutis.

ELZĖ greit surenka reples, lemputę ir išbėga į kairę.

LAURA. O dabar tiki, mamyte?

PONIA GERGENTHEIM. Lauryte, tu juos priimk.

ELZĖ (*duryse*). Ne, ne, ne. Tik jau Ne Laura.

PONIA GERGENTHEIM. Ach, ne, ne Laura. Tu, Rozi. Greičiau atidaryk.

VISI greit išeina į kairę.

ROZI. Aš? (*Stovi nusiminus*)

Skambutis.

PONIA GERGENTHEIM (*iškišdama galvą pro duris*). Na, greičiau.

ROZI. Dieve. Dieve. Dieve. (*Vėl skambutis. Nedrąsiai eina į prieškambarį*)

UŽDANGA

ANTRAS VEIKSMAS

VINKELMANAS už rašomojo stalo rašo, MAKS prie stalo dešinėje pusėje, ROZI piešia oranžerijoje.

VINKELMANAS. Štai ką aš tau pasakysiu, Maks. Aš nelaimingas, senas, luošas žmogus. Galima ant manęs raitu jodyti... galima mane siųsti išmaldos prašyti... Bet savų pinigų vogti neleisiu... Supranti? Ir štai ateina visa toji meili kompanija – visa toji meili šeimynėlė...

MAKS. Kalbėk, tėveli, tyliau... Rozi gali nugirsti.

VINKELMANAS. Aš ne apie tą vaiką kalbu... Šis vaikas pats sau duoną pelnosi. Nuo to laiko, kaip aš tą mergelę paėmiau į savo namus, aš iš jos jokio nemalonumo nepatyrčiau.

MAKS. Atleisk, tėveli, bet tam dalykui ir jokios priežasties nebuvo.

VINKELMANAS. Ach, priežasties. Jeigu žmogus norės, tai ir priežastis atsiras. Bet jau toks mano minkštas būdas... Man tas vaikelis patinka. Be to, tai mūsų reikalų didelis įdėlis. Tikrai... tuomet kai kitos... Apie tavo sužieduotinę aš tuo tarpu nenoriu kalbėti... tai... skarmalas. Bet visą tą kompaniją sykiu sudėjus – neatskirsi: kas tiesa, o kas melas.

ROZI (*jeidama iš oranžerijos*). Dėde...

VINKELMANAS. Nekliudyk mums. Dirbk savo darbą.

ROZI. Dėde, aš norėjau pasiklausti. Jeigu aš pasodinsiu ant drugio nuogą fėją, tai kaip ją pasodinti: kaip vyrą ar kaip moterį? Vadinas, vyriškai ar moteriškai?

VINKELMANAS. Na, kaip jums, ponai, tai patinka? Ach, tu kvailutė.

ROZI (*pasipūtus*). Visi mane kvailute vadina.

VINKELMANAS. Na, na, na. Persikų nori?

ROZI. Noriu.

VINKELMANAS. Eik ir nusirašyk.

ROZI. Ačiū. (*Praeidama pro Maksą, tyliai*) Maks. Kodėl tu toks liūdnas, aš negaliu to pakęsti.

MAKS. Nereikia, nereikia liūdėti.

VINKELMANAS. Na, ir ko daugiau tau reikia, mergele? Eik sau.

ROZI išbėga.

VINKELMANAS. Na, tęsk savo kalbą toliau.

MAKS. Matai, tėveli, iki šiol visa jų šeimyna uždirbdavo duoną pas mus: Rozi darė joms piešinius, bet tu ją atėmei iš jų. Štai ji dirba mūsų magazinui. O mokėti – tu jai nieko nemoki.

VINKELMANAS. Bet ji gauna visą išlaikymą.

MAKS. Už tai ji vežioja tave kėdėje.

VINKELMANAS. Ir kiek gi jau visa tai kaštuoja? Na, greičiau.

MAKS. Matai, tėveli: rytoj vienos jų draugės vestuvės. O šiandien kostiumuotas balius ir t.t. Elzė be manęs nevažiuos.

VINKELMANAS. Ai, ai... Vargšė. Tai. Numirs.

MAKS. Bet Laura ten bus. Ir kadangi ten bus labai iškilminga, tai Laurai reikėjo užsisakyti naują suknelę.

VINKELMANAS. Ir aš už ją privalau sumokėti? Ar tai?

MAKS tyli.

VINKELMANAS. Jeigu man kas būtų galėjęs iš karto pasakyti, kad tu pririši man ant kaklo tokią sunkenybę. Aš galvojau, tu apsivesi su neturtinga mergele arba mano supratimu su našle... Galvojau, kad visa tai bus labai pigiai. Ir štai... Na, ką gi...

MAKS. Nepyk, tėveli, bet tu pats taip norėjai.

VINKELMANAS. Ko aš norėjau? Na, ir vėl aš kai ko norėjau. Tiesa, aš sakiau: imk neturtingą mergelę, tai pigiau kaštuos. Ir tai matai todėl, kad pas neturtingą mergelę gali rasti šiek tiek pinigų. Pagaliau – tokia elgeta, kad iš vieno bliūdo valgytų visa šeima, stačiai neleistina. Kokią dvejetą-trejetą tūkstančių, sakysim, dvylika tūkstančių privalo kiekviena nuotaka – mergelė ar našlė – vis tiek. Tai nieko bendro, jeigu ji neturtinga. Reikėjo turtingos pasiieškoti, aš ją būčiau į savo geležines rankas paėmęs, kad negalėtų išleisti savo pinigų, panašiai tavo mirusiai motinai.

MAKS. Tėve.

VINKELMANAS. Ką, ką daugiau? Na, ką? Juk savo skarmalais, briliantais, puotomis ir netvarkingu gyvenimu tik privedė mane prie bankroto... Tavo mieloji motutė su 250.000 kraičio mokėjo dumti žmonėms akis. Ar gi nereikėjo man pirma laiko skirtis su ja, norint pataisyti savo prekybos reikalus, ką? Argi ji nesusilaukė elgetystės, kaip kad aš jai pranašavau, ką?

MAKS. Tėve, tu gali mane kojomis mindžioti – tu ir mindžioji, bet aš prašau neminėti...

VINKELMANAS. Neturiu ko prašyti, nėra ko prašyti. Tu vaikėzas.

MAKS (*staiga*). Neminėk mano motinos...

ROZI (*įbėgdama*). Ach, Viešpatie. Dėdyte. Ai, ai. Ji vėl tave bara, Maks? Neskriausk Makso. Fi, koks bjaurus senis.

VINKELMANAS (*po pauzės*). Kas šiandien naujo kontoreje? (*Į Rozį*) Na, eik jau, eik, gerai.

ROZI nedrąsiai eina į gilumą.

VINKELMANAS. Aš klausiu, kas šiandien naujo kontoroje?

MAKS (*nedrąsiai*). Nieko ypatingo, tėveli. Beje, šiandien Kesleris atvažiavo.

VINKELMANAS. Ir tau tik dabar laikas apie Keslerį man pranešti?

ROZI (*išgirdusi Keslerio pavardę, sudreba, atsisukusi*). Kas atvažiavo?

VINKELMANAS. Ar tu paisysi savo drugius ar ne? (*Jis skambina skambučiu*)

ROZI eina gilumon.

KONTOROS TARNAS įeina.

VINKELMANAS. Pašauk Keslerį.

KONTOROS TARNAS. Klausau. (*Išeina*)

VINKELMANAS. Tu gali jam tuojau nustatyti naujai kelionei maršrutą. Visi dokumentai guli mano spintelėje dešinėje pusėje... Jo negalima palikti be darbo... O tai ims niekus daryti. Tai žirgas be pavadžio. (*Beldimas į duris*) Prašau įeiti.

KESLERIS (*tvirtai*). Labą dieną.

VINKELMANAS. Kaip? Laba diena, laba diena. Štai ką pasakysiu: negaliu suprasti, kaip toks žmogus gali gerą reikalą padaryti. Valkiojas, paduoda trigubas išlaidas... ir šitoks žmogus staiga ir gerą biznį padaro...

KESLERIS. Atsiprašau tamstą, jeigu aš tamstai duodu per dideles kelionės sąskaitų išlaidas... tai siųsk tamstą kitą komivojažerį... Tuomet tamsta pamatysi, ką jis jums parveš... Aš visai nepavydžiu... Tokią vietą aš visur rasiu.

MAKS. Tačiau, ponas Kesleri...

VINKELMANAS (*susipranta, verkšlenančiu balsu*). Na, tai ir vėl. Na, nebūk jau tamsta toks. (*Maksui.*) O tu tylėk. Nesikišk... Ar nori cigaro?

KESLERIS. Labai prašau.

VINKELMANAS atidaro stalčių.

KESLERIS. Jeigu jau tamsta vaišini, tai vaišink geresne rūšimi.

VINKELMANAS. A-a? Na, tai jau... (*Jsiutęs*) Gerai, gerai. Imk iš antros dėžės.

KESLERIS. Ačiū. Tamsta eisi užsirūkyti? (*Užsirūko cigarą*)

VINKELMANAS (*nusiraminęs*). Taip, tai ką čia norėjau pasakyti? (*Vėl įpykęs*) Tiktai tos kelionės išlaidos. Ir kur tamsta tiek pinigų išleidi?

KESLERIS (*rūkydamas cigarą*). Aš sąskaitą padaviau... ir tuo reikalu daugiau nemanau kalbėti. Ar aš toks vagis, ar ką?

VINKELMANAS. Na jau, na. Na, o vėduoklių daug pardavei?

KESLERIS. Vėduoklių? Daugybę. Dvigubai, kaip praėjusį kartą. Panelės Rozi piešiniai. (*Atsisukęs į Maksą*) Pardon. Leisk tamstą pasveikinti... tai nelauktina naujiena.

MAKS (*paduodamas ranką*). Ačiū, ponas Kesleri.

VINKELMANAS. Na, gerai jau, gerai. Ne taip jaudinančiai. Niekas iš tamstos to nereikalaujama. Bet ką aš norėjau pasakyti? Maks, nueik į kontorą (*rodo Keslerį*) popierių, tu žinai.

MAKS. Žinau, žinau. (*Išeina*)

ROZI stovi už oranžerijos ir bailiai klauso.

VINKELMANAS. Klausyk, mielas Kesleri... Aš vis norėjau tamstos paklausti... Tik tamstos nebuvo... Ar dega cigaras?

KESLERIS. Ačiū, dega.

VINKELMANAS. Sakyk, susimildamas.... šita šeimyna. (*Šaukia*) Rozi. (*Tyla*) Tamsta žinai šitą šeimyną?... Tamsta pasipažįsti?

KESLERIS. Jeigu tamsta atsimeni, tas ponias aš atvedžiau į kontorą, kad aš, taip sakant...

VINKELMANAS. Dieve, tiktai nesivaizduok jau dideliu geradariu esąs... Ar jos tikrai savo uždarbiu gyveno...

KESLERIS linguoja galva tvirčiausiai.

VINKELMANAS. Na, o mergaitės, ar jos puošėsi?

KESLERIS. Ne, ne, to jos nedarė. Jos, tiesa, visuomet švariai buvo pasirėdę – taip. Bet jeigu arčiau pažiūrėti... ach, pone Vinkelmanai, tai vargšės.

VINKELMANAS. Aš nežinau, ponas Kesleri – jos dabar stato reikalavimus... O našlė, mano sūnaus sužadėtinė... *(balsiai šaukia)* Rozi.

ROZI *(nedrąsiai išeidama)*. Aš čia, dėde...

VINKELMANAS. Jau aš kartą tave šaukiau. Tu turbūt klausei už durų?

ROZI. Aš?

KESLERIS. Sveika, panele Rozi.

ROZI *(mikčiodama)*. Sveikas, ponas Kesleri.

VINKELMANAS. Eik, prirenk pusryčius. Aš valgysiu altanoje.

ROZI *(stovi)*. Einu.

VINKELMANAS. Na, eik, eik. Ach tu Dieve.

ROZI. Einu. *(Prie durų daro Kesleriui maldaujančius gestus ir išeina į dešinę)*

VINKELMANAS. Na, tai klausyk, ponas Kesleri.

MAKS įeina.

VINKELMANAS. Tu vėl čia? Kas atsitiko?

MAKS. Tėveli, ponia Gergentheim su Elze atvažiavo.

VINKELMANAS. Oi, kokia čia naujiena.

PONIA GERGENTHEIM ir ELZĖ įeina iš sodo.

ELZĖ. Sveikas, tėveli. Ar tu gerai... *(Pamačiusi Keslerį užsimikčioja)*

PONIA GERGENTHEIM. Labą rytą tamstai... *(Irgi užsimikčioja)*

ELZĖ bučiuoja VINKELMANUI ranką.

VINKELMANAS. Sveika, sveika. Puiku. Puiku. Vėl iš pat ryto išsirengei?

PONIA GERGENTHEIM. Aš bijau, kad mes tamstai trukdom?

VINKELMANAS. Jau dabar vis tiek. Sėskite. Mes tuojau pabaigsim.

MAKS *(pasisveikinęs su Elze, rodo į Keslerį)*. Juk tamstos pasipažįstate?

KESLERIS. Žinoma. Jau aš turėjau garbės...

PONIA GERGENTHEIM. O kaipgi.

KESLERIS. Leiskite man tamstos išreikšti nuolankiausius linkėjimus.

VINKELMANAS. Gerai jau, gerai. Negaiškite veltui laiko. Nieko nepelnysite. Ir taip, klausyk, Kesleri: jeigu taip gerai moki varyti komivojažerio darbą, tai gali rytoj važiuoti į Rusiją vieton to... kaip jis, Maks?

MAKS *(kalbėjęs su poniomis, skubia pribėga prie tėvo)*. Šumanas, tėveli.

VINKELMANAS. Taip, vieton Šumano. Po pietų gausi tamsta maršrutą, mano sūnus jį tamstai prirengs. Na, bet tamsta, rodos, nepatenkintas?

KESLERIS. Taip, ponas Vinkelmanai. Po kelionės kiekvienam arkliui reikalingas poilsis.

VINKELMANAS. Jis niekad nieko kito gyvenime nepatiria, kaip vien smagumas ir, vadina tai, vargu.

KESLERIS. Na, gerai. Bet Rusijoje viskas brangu. Ten daug geria. Todėl ir dienpinigių reikia daugiau.

VINKELMANAS. Dar jam dienpinigių pridėti. *(Tyliau)* Galų gale pasigailėk manęs. Juk tamsta geri mano kraują. *(Iš kantrybės išėjęs nesusivaldydamas)* Bet jeigu tamsta negausi man naudingų užsakymų...

KESLERIS. Tai tamsta mane išvarysi. Aš tai gerai žinau.

VINKELMANAS. Šiaip ar taip, bet kad aš tamstos rytoj rytą daugiau čia nematyčiau.

KESLERIS. Gerai, aš pats labai džiaugiuos. Turiu garbės. *(Išeina)*

PONIA GERGENTHEIM *(po pauzės ELZEI)*. Pasigerink prie jo...

ELZĖ *(stengdamas pasidaryti juokdare)*. Na, tėveli, tu ir šiandien toks pat niaura – niurzgi ir niurzgi.

VINKELMANAS. Ką? Bet palauk, mano miela. Sakysim, aš nelaimingas bejėgis senis, bet aš galiu pakęsti visus įžūlumus ir užgavimus tikrai iš tų, kas mano firmai naudinga. Aš drįstu paklausti: ką tu padarei mano firmai? O todėl prašau neužsimiršti.

PONIA GERGENTHEIM. Man rodos, kad mano duktė norėjo tik tamstai prisimeilinti.

VINKELMANAS. O kiek tas vaikiškas prisimeilinimas kaštuoja?

MAKS. Tėveli.

ROZI *(įbėgusi)*. Sveika, mamyte. *(Bučiuoja ranką. Elzei)* Ach, Dieve. Kokia tu vėl gražutė... *(Tyliai)* Kesleris atvažiavo.

ELZĖ. Ts-s.

ROZI. Dėde, jau tavo pusryčiai paruošti.

VINKELMANAS. Jeigu ponja inspektorienė padarys man malonumo savo draugyste...

PONIA GERGENTHEIM giliai susimąsčiusi, negirdi.

ROZI. Mamyte.

PONIA GERGENTHEIM *(krūptelėjusi)*. A, ką?

ELZĖ. Ar tu nori sykiu su ponu Vinkelmanu pusryčiauti?

PONIA GERGENTHEIM. Ach, labai tamstai dėkinga.

VINKELMANAS. Padėk man su kėde nusikraustyti.

PONIA GERGENTHEIM rodo Elzei, kad ji tai padarytų.

ELZĖ. Tėveli – ar aš galiu padėti?

VINKELMANAS. Ačiū. Tavo pagalba ne mano Kišeniui. Rozi man padės.

ROZI veža jį kėdėj į gilumą.

ELZĖ *(motinai rodydama Maksą)*. Mamyte, man norėtųsi su juo dėl šio vakaro pasikalbėti.

PONIA GERGENTHEIM *(susimąsčiusi)*. Taip, taip daug tenka prašyti. *(Išeina)*

ELZĖ. Tu pyksti ant manęs, Maks?

MAKS. Kad tavo motina labai užsigavo?

ELZĖ. Kuo?

MAKS. Kad tėvas taip su ja pasielgė.

ELZĖ. Dieve. Mes jau prie to pripratome. *(Tyla)* Pasakyk man, Maks, ar tu visuomet būsi toks, kuomet mudu liksime vienu du?

MAKS. Mes, Elze, tiek maža buvome vienu du. Aš dar pats gerai nežinau, kaip aš... aš...

ELZĖ. Ach, Dieve. Na, pasakyk atvirai: juk tu nenusikaltimą rengiesi padaryti? Dieve.

MAKS. Ne, aš padoriai prie tavęs...

ELZĖ. Na, tai ir kas iš to?

MAKS. Tu dažnai žiūri į mane – iš šono – ir taip atrodo, kad aš nevisai mielas tavo širdžiai.

ELZĖ. Ir ką tu čia dabar prasimanai?

MAKS. Ir aš to nepajėgiu pakeisti – aš tuomet tiesiog tavęs bijau.

ELZĖ. Štai tau kad nori. Jis manęs bijo. Bet manęs net musės nebijo. Aš iki kvailumo gera. Jeigu mane kas nors ko prašo – aš niekam nieko negaliu atsakyti – ar tai man patinka ar ne. Štai kokia gera mano širdis. O tu staiga imi manęs bijoti.

MAKS. Taip. Tu nepyk ant manęs. Tau su manim reikia kantrybės. Aš dažnai galvoju, kad aš – visai tavęs nevertas.

ELZĖ. Matai, jeigu tu taip galvoji, tai turi man padaryti malonumą.

MAKS. Juk visą darau, ką aš...

ELZĖ. Ne, ne visa. Kiek aš tavęs prašiau važiuoti sykiu į balių.

MAKS (*nusigandęs*). Ne, ne, ne.... Ne, ne.

ELZĖ. Na, matai. Bus ten ir Laura ir mamytė. O man reikia sėdėti namie... Ir dabar, kuomet aš taip laiminga... tu šalinies žmonių draugijos. O juk norisi savo laime su žmonėmis pasidalinti.

MAKS. Matai, aš pasistengsiu priprasti... Gal išmoksiu linksmintis. Aš... aš... savo kūdikystėj labai daug vargo mačiau.

ELZĖ. Juk ir aš tą patį mačiau. Jeigu jau atvirai kalbėti. (*Beveik verkdamą*) Mano vyras nusišovė... Ar tu savo gyvenime esi tokį smūgį iškentėjęs? O juk tai man reikėjo iškęsti. Aš dar ir iki šiol negaliu to smūgio užmiršti... O aš tikėjau, kad tu nors truputį mane suramins. (*Naiviškai maldaudama*) Važiuok šiandien sykiu.

MAKS. Elze. Kam tau manimi kompromituotis. Prisipažink... Aš kol kas tau netinku.

ELZĖ. Taip? Gerai. Vadinas, aš privalau nusižeminti... Man taip norisi – tave pamilti, bet... Ir ką čia kalbėti.

MAKS. Taigi matai, kuo ir dalykas. Visai negalima pamanyti, kad tu norėtum kitam priklausyti, kaip kad tu...

ROZI (*jeina išbalus, dreba*). Dovanok, mielas Maks, bet aš... Kažin kas atėjo... Skubiai kviečia tave į sandėlį.

MAKS. Kas tau, Rozi? Ar kas atsitiko?

ROZI. Ne, nieko, tik taip karšta... Dabar jau praėjo.

MAKS eina prie durų.

ELZĖ glamonėja ROZI.

ROZI (*Maksui*). Bet tu, Maks, greit sugrįši?

MAKS (*atsisukęs*). Na ką, dabar jau visa baimė praėjo

ROZI. Visai. Cha, cha, cha. Matai.

MAKS svyruodamas išeina.

ELZĖ. Kas atsitiko?

ROZI. Tavęs Kesleris laukia sode. Jis prašė, kad aš Maksą išviliočiau. Jis nori su tavim pasikalbėti.

ELZĖ. Ko jam iš manęs reikia?

ROZI. Jis sakė, reikia... Aš taip bijau, kad jis ką nors tokio pasakys.

ELZĖ. Kam pasakys?

ROZI. Dėdei.

ELZĖ. Liaukis niekus kalbėjus. Argi jį senis matė?

ROZI. Ne, jis sėdi nugara į duris.

ELZĖ. Na, tai tegu greičiau ateina.

ROZI. O judu nesišaudysite, nesišaudysite?...

ELZĖ. Ką?

ROZI (*mikčiodama*). Neverksite?

ELZĖ (*eidama prie durų*). Ne, ne. Neverksime.

ROZI nedrąsiai išeina.

KESLERIS (*Pauzė. Pažiūrėjęs į visas puses, drąsiai įeina*). Sveika, Elze.

ELZĖ. Ko tu iš manęs nori?

KESLERIS. Aš tik norėjau sužinoti, kaip vyksta reikalai. Jeigu aš ateičiau pas jus, tai mama duotų man į sprandą... O juk man irgi įdomu, todėl, kad aš... aš senas draugas...

ELZĖ. Kas ten atsitiko sandėlyje?

KESLERIS. Ničnieko.

ELZĖ. Tai tu Rozi pamelavai?

KESLERIS. Taip... tai yra... ne... Tai priklauso, kaip kas į tai žiūri.

ELZĖ. Tai jis tuojau sugrįš.

KESLERIS. Būk rami. Anksčiau pusvalandžio nesugrįš. Anksčiau jo iš ten neišleis. Mes su sandėlio prievaizda neseniai sugalvojom vieną gudrybę: kai mums reikia, kad šeiminkų nebūtų kontoroje – ūmai ant bloko trūksta diržas, arba kas nors kita. Paprastai mes to būdo jaunikliui ponui nenaudojam. Tai žmogus... Jam tik pelių nuodai tegali padėti.

ELZĖ. Ach, į kokias tu linkęs niekšybes... Todėl aš nenoriu, kad tu dabar... kad... kad tamsta sakytum man tu.

KESLERIS. Na, ta, ta.

ELZĖ. Aš labai prašau. Dabar aš tau ponia Šmidt. Tai labai natūralu.

KESLERIS. Taip? Tai visai negražu. Juk visa tai aš padariau, visa sutraukiau...

ELZĖ. Nieko tu nepadarei. Visa tai savaime įvyko.

KESLERIS. Na, taip ir turi būti – nedėkingumas. Žinomas dalykas. Jau visuomet tai esti. Bet vis tik apsukriai?

ELZĖ. Apsukriai? Kaip tai suprasti?

KESLERIS. Na, juk tu dabar *grande dame* būsi, šeimininke ir...

ELZĖ (*nuoširdžiai liūdnei*). Ach, kad tik senio nebūtų.

KESLERIS. Na, o tavo jaunikis – ar meilus jis tau?

ELZĖ (*greit*). Taip, ach, taip.

KESLERIS. Noriu tikėti. Matai... Juk jis toks meilus jaunikaitis... aukso širdies žmogus... Toks nuoširdus, malonus... Na, bet aš jį dar geriau perdirbsiu – tu pamatysi.

ELZĖ. Kaip čia pasakius? Aš nenoriu jo skriausti. Dieve sergėk. Jis truputį nuobodus.

KESLERIS. Ta-aip... Matai... Žinoma, tokiu įdomiu kavalierium kaip plataus pasaulio žmogus, pavyzdžiui, komivojažeris, kuris šiandien Rusijoje, rytoj – Ispanijoje... Tai ne kiekvienas gali... Tame ir visa esmė... bet tu išlepinta, Elze.

ELZĖ (*atsidusęs*). Ach, Rusija.

KESLERIS. Ką padarysi. Reikia su tuo sutikti.

ELZĖ. Žinai, jis visuomet kažin ko liūdnas... Be jokios priežasties... Ir burnos bijo atidaryti. O senis stumdo kaip kokį glušą. Jis ir tai pakenčia. Ach, koks tai vyriškis.

KESLERIS. Taip. Nestipri, kaip matyt, tavoji meilė.

ELZĖ. Ach... Bendrai tai jis man patinka. Bet dabar aš taip suerzinta. Aš taip laukiau šios dienos. Šiandien Gritos Bauman varduvės. Visi ten bus. Ir pas mane tokia puiki suknelė. Specialiai tam užsakiau. Ir dabar reikės vienui vienai namie sėdėti.

KESLERIS. O kam tau namie sėdėti?

ELZĖ. Matai, aš nenorėčiau liesti savo principų. Mano pagarba mano geradario sužadėtinei beribė... Bet, mano supratimu, jeigu jau taip atsitiko, kada ir aš kaip tik čia esu, tai...

ELZĖ. Dieve. O jeigu mus kas nors pamatys?

KESLERIS (*atvirai*). Aš galėčiau pas tave į namus ateiti...

ELZĖ (*išdidžiai*). Tu užsimiršai, su kuo kalbi, pone Kesleri.

KESLERIS. Mesk tu tą kalbos toną. Taip kalbant, ko gero, aš galiu nusigąsti. Ir kas čia blogo? Mes turime daug ką vienas kitam pasipasakoti. O reikia ir tau bent kiek pasijuokti... Tu ir taip jau (*patraukęs pečiaus*) šiurpia višta pasidarei.

ELZĖ. Tik jau ne prie keturių akių. Tebūnie ir Rozi su mumis.

KESLERIS (*pasigailėdamas*). Ach...

ELZĖ. Aš kitaip nesutinku. Aš – sužadėtinė. Aš žinau savo prievoles.

KESLERIS (*mąstydamas*). Tikrai... Galbūt...

ROZI (*įbėgusi*). Pone Kesleri. (*Jis negirdi*) Pone Kesleri, išeikite.

KESLERIS (*žiūri į laikrodį*). Dar laiko yra.

ROZI. Išeikite. (*Maldaudama*) Aš prašau...

ELZĖ (*Kesleriui tyliai*). O kas bus, jeigu ji nesutiks?

KESLERIS (*tyliai*). Jau aš pasirūpinsiu. (*Balsiai*) Panele Rozi, aš prašau tamstą šiandien vakare būti mamytės bute.

ROZI. Kodėl? Juk aš dabar čia gyvenu.

KESLERIS. Tamsta sužinosi iš manęs, kai aš ateisiu pas jus.

ROZI. Iš... tamstos? Jūs norite?... Tuo metu, kai mama?... Ne, tamsa neišdrįsi, ponas Kesleri, o aš tai pasakysiu...

KESLERIS (*niūriai*). Na, tai gerai. Vadinasi atsitiks tai, kad... atsiprašau, aš nieko ne...

ROZI. Dieve Vargšė Elzė. (*Aplėbia ją, lyg gindama*)

ELZĖ. Liaukis tu, mergyte. (*Glamonėja*) Mano Rozi.

KESLERIS. Taip. Aš dar norėjau paklausti vieno dalyko. Panele Rozi, ar ateina kas nors tamstos pasitikti, kai esi pas mamą?

ROZI (*greit*). Taip. Paprastai Maksas ateina arba dėdės tarnaitę atsiunčia.

KESLERIS. Tai pasirūpink, kad šiandien niekas neateitų.

ROZI. Taip, taip, taip. Juk aš tai pasakysiu. Aš jums padėsiu, pamatysite... Juk aš ne taip jau kvaila...?

KESLERIS. Ir taip: šiandien vakarą... (*Žiūri į laikrodį*) Ach, po velnių. (*Skubiai eina į kairiąsias duris. Nesuskumba išeiti...*)

ELZĖ. Ir kodėl tu nepasakei kurią val...

MAKS įėjęs žiūri į jas nusteбęs, paskui į Keslerį.

KESLERIS. Atsiprašau, aš tik norėjau sužinoti... galbūt mano maršrutas... Ponios buvo tiek malonios... Bet jos niekur jo nerado...

MAKS. Labai gaila, pone Kesleri. Mane užlaikė sandėlyje. Aš tamstai prisiųsiu vėliau.

KESLERIS. Būk tamsta toks geras. Jeigu aš gausiu... (*Išima laikrodį ir žvilgtelį Elzė*) apie devintą, tai aš galėsiu dar šiandien pasiruošti kelionėn. (*Nusilenkia ir išeina*)

MAKS. Kas čia buvo tarp jūsų ir Keslerio?

ROZI (*dirbtiniu įžūlumu, bet vos tik su matoma baime, norėdama Elzė apginti*). Ne, ne, ne. Čia nieko nebuvo... Ir kas čia galėjo būti?

MAKS. Tu dabar visai sveika, Rozi?

ROZI (*nustebusi*). Aš? (*Verkia, nepatenkinta pati savimi.*) Ach, Dieve. Aš... (*Skubiai išeina*)

PONIA GERGENTHEIM (*už scenos*). Elzė, mums laikas eiti.

ELZĖ. Taip, mamyte. (*Sugrįžta. Meiliai*) Klausyk, Maks. Važiuokim į balių.

MAKS atsisuka.

ELZĖ (*verkšlėndama, atkakliai*). Na, tai būk sveikas. (*Išbėga*)

MAKS nori bėgti paskui ją, bet vėl atsisuka ir sėdasi prie rašomojo stalo.

PONIA GERGENTHEIM (*už scenos*). Sudiev, Maks.

MAKS (*pusiau atsikėlęs, nedrąsiai*). Sudiev. (*Susimąsto, pagaliau išgirdęs tėvo balsą, greit eina kairiųjų durų linkui*)

VINKELMANAS (*jeina Rozi vedamas*). Kur tu eini?

MAKS. Į kontorą, tėveli.

VINKELMANAS. Lik čia. Čia turi savo darbų. Ten, kontoroje, tie dykaduoniai, nė už skatiką tavęs nevertina... (*Rozi*) Na? O tau kas pasidarė? Ko tu taip ypatingai žiūri?

ROZI (*liūdnei*). Dėde, aš turiu į tave prašymą.

VINKELMANAS. Prašymą? (*Sėdasi ant vienos kėdžių atsparos.*) Aš pinigų neturiu. Pinigų neduosiu.

ROZI. Aš ir neprašau tavęs pinigų.

VINKELMANAS. Taip, tai gerai.

ROZI. Ar galima man, dėde... galima man su Elze namie pabūti?

VINKELMANAS. Eik, kur nori. Jeigu kam užtenka drąsos palikti mane vieną, tas tegu sau eina, kur nori.

ROZI. Mamytė su Laura namo sugrįš labai vėlai, o Elzė viena bijo.

VINKELMANAS. Ar nuo seniai pasidarė tokia baili?

ROZI. Elzė visuomet buvo baili. Ji nepakenčia tamsumos... Bet tu, Maks, nežiūrėk taip į mane.

VINKELMANAS (*Maksui*). Dirbk savo darbą.

ROZI. Aš taip norėčiau... ir... Elzė taip norėtų... Aš liksiu nakvoti...

VINKELMANAS. Būk sau nors iki užporyt...

ROZI. Ir tegu Marė manęs neina parsivesti.

VINKELMANAS. Gerai, gerai.

ROZI. Ir Maksas tegu neina.

VINKELMANAS. Girdi, Maks? Tu ten nereikalingas.

ROZI. Tai tikrai Maksas neateis?

VINKELMANAS. Eik čia, artyn. (*Atidžiai žiūri jai į akis*) Žiūrėk, čia kažin kas...? Na, na, pabučiuok mane – et, šitaip. (*Atsistodamas*) Hm... O aš su Kesleriu dar kartą noriu pakalbėti.

MAKS. Apie ką, tėveli?

VINKELMANAS. O tau kas darbo?

MAKS. Jau tu, tėveli, vieną kartą buvai mane išsiuntęs... Jeigu tu nori ką nors išklausinėti... aš manau... mums netinka su mūsų tarnautojais... todėl reiktų statyti save aukščiau...

VINKELMANAS. Ką? Tu savo seną tėvą nori mokinti, kas jam pritinka, kas – ne? Tu? Tu būk patenkintas tuo, kad čia valgai duoną, kad tu vėl čionai...

MAKS (*dreba iš susijaudinimo, žiūrėdamas į Rozi*). Aš jau tyliu, tėveli.

VINKELMANAS. Aš labai to prašau. (*Mėgina eiti*)

ROZI. Gal tau padėti, dėde.

VINKELMANAS. Paišyk savo drugelius. Man nieks jūsų nebereikalingas. Jūs visi prieš mane sąmokslą padarėte. Ech. Plėšikai. (*Išėina*)

ROZI. Ach... O vis tik jis tikrai nelaimingas senelis, Maks.

MAKSAS tyli.

ROZI (*eina į gilumą, atsisuka*). Maks.

MAKSAS neatsako.

ROZI. Maks, tu neliūdėk. Jis tik taip sau... Tik nežiūrėk tu taip, Maks. Mane baimė ima.

MAKS. Matai, Rozi... aš daugiau negaliu kentėti. Jis mane vaizduoja niekšu... Ir aš tapau niekšu. Pamatysi.

ROZI. Kodėl gi tu nesigini nuo jo užpuolimų?

MAKS. Negaliu. Jis tiesą sako. Ir tikrai. Jis ką tik ne iš gatvės mane paėmė...

ROZI. Jau tu perdedi...

MAKS. O ne. Meisteris, pas kurį aš mokiausi motinai mirus, parašė jam, kad aš niekam tikęs ir kad jis mane atsiimtų, kitaip aš visai prapulsias. Kodėl aš buvau niekam tikęs – nežinau. Aš ir dabar niekam tikęs... Jis tai kiekvieną dieną kartoja.

ROZI. Ech, tik pagalvoti, kaip tu puikiai moki piešti... Kaip aš būčiau laiminga, jeigu nors pusę to mokėčiau... Tuomet nors ir man pasakys, kad aš niekam tikusi...

MAKS. Bet tu... tu visą šeimą maitinai... O aš nė savo motinos nebeišlaikiau... Ji mane maitino iki paskutinės dienos, siūdama baltinius.

ROZI. Atsimink, kaip visi tave myli kontoroje ir sandėlyje ir visur visi. O su juo įvairias komedijas daro, kame tik jis nepasirodytų. Kažin kaip kartą Kesleris prasitarė... Tai buvo seniai, aš dar tuomet nepažinojau tavęs... Nuo to laiko, kaip tu kontoroje, visa kaip iš pypkės eina.

MAKS (*nušvitęs džiaugsmu*). Ar tau Kesleris apie tai sakė?

ROZI. Taip, ir nuo to laiko, kaip tu pradėjai dirbti kontoroje viskas nuėjė kitaip – pasakojo jis. Ir briuselinuose mezginiuose niekad jokių gadinimų nesą. Ir tos draperijos, kurioms tu duodi piešinius fabrikui, nustelbė visą konkurenciją. Bendrai, viskas įgavo meno skonį. Taip, jis pats tai sakė.

MAKS (*labai susijaudinęs*). Ach, kad tai būtų tiesa.

ROZI. Jis dar daugiau sakė... Tu verki, Maks? Ar aš tave kuo nors įžeidžiau? Maks?

MAKS. Ach, kad visa tai būtų tiesa? Dar niekas apie mane nėra taip kalbėjęs. Visą gyvenimą mušė mane, kaip raišą asilą mušė... Ir juo daugiau dirbi, juo daugiau muša. Iki tol, kol neįsitikinsi, kad iš tavo rankų nė vienas šuva šmotelio duonos nepaims...

ROZI. Aš viską iš tavęs paimsiu, ką tik tu man teduosi.

MAKS. Taip, tu... Taip. Štai aš dabar privalau apsivesti... Kokia bus mano padėtis?.. Pažiūrėk tu į savo seserį, kaip ji jau dabar manęs nekenčia... niekina...

ROZI. Ne, tai netiesa. Kas gi gali tave niekinti? Tas būtų... O Elzė gera ir visiems maloni... (*Nedrąsiai*) Tai yra ji... ji... (*Greit*) Taip, ji gera, meili.

MAKS (*susimąstęs*). Ir graži....

ROZI (*greit*). Laura gražesnė. Galbūt ir aš kuomet nors būsiu graži. Mama sako, kad iš anksto sunku tai pasakyti.

MAKS (*vėl nudžiugęs*). Tai štai ką apie mane Kesleris kalbėjo?... Jis apie mane kalbėjo... Bet tai negali būti... Tai per daug... bet už tai turiu jam atsimokėti.

ROZI. Kam? Kesleriui?

MAKS. Aš prašysiu jį būti mano draugu.

ROZI (*nusigandusi*). Keslerį?

MAKS. Taip, Keslerį.

ROZI. Ką nori prašyk, bet tik ne Keslerį.

MAKS. Kodėl?

ROZI (*stengiasi nuslėpti įspūdį, kurį padarė paskutiniaais savo žodžiais*). O aš... aš... aš...

MAKS. Gal tu apie jį ką nors blogo žinai?

ROZI. Ne, ne, ne. Aš tik daug gero žinau... Ach, Dieve. Jis geriausias už visus, toks apsukrus ir malonus kavalierius – visi taip sako.

MAKS. Jis tau patinka?

ROZI. Taip, jis labai man patinka.

MAKS. Tu jį myli?

ROZI. Myliu? Keslerį?

MAKS (*tiriamai žiūri į ją, paskum susimąstęs*). Hm...

ROZI. Negalvok. Dar per kvaila panašioms, kaip tu sakai, meilės dalykams – visi taip sako. Ir Elzė. Aš niekuomet nieko nemylėsiu. Aš daugiau nieko ir nenoriu, kaip tik gyventi čia ir piešti drugelius. Aš pradėsiu juos puikiai piešti, tu pamatysi: tu tikrai būsi manim patenkintas. Ir ponios nieko kito nepirks, kaip tik mano drugelius. Ir tau teks pasamdyti šimtus jaunų mergelių, kurios tedirba vien mano drugelių kopijas. O tu vis turtėsi. Būsi toks pat turtingas, kaip... kaip... kaip... tu pamatysi.

MAKS žiūri į ją, nori kažin ką pasakyti, susijaudinęs vaikščioja po kambarį.

ROZI (*Maks*). O tu apsivedęs manės neišvarysi?

MAKS. Kam gi tave varyti?

ROZI. Mamytė taip sakė, kad tamstos turbūt tuomet nelaikysite manęs.

MAKS. Nekalbėk taip, Rozi. Aš net įsivaizduoti negaliu, kaip tai galima būtų be tavęs apsieiti.

ROZI. Na, tai ačiū Dievui. Ačiū Dievui. Man daugiau nieko nereikia, tik vieno kambarėlio. Aš ten tyliai sėdėsiu... Ir būsiu išmintinga... Ach, kaip aš noriu būti išmintinga, išmintinga.

MAKS. Kokia tu norėtum būti, Rozi?

ROZI. Nežinau. Norėčiau būti tokia, kaip kad tu. Kitados, kai man kas nepatikdavo ir kai pamatydavau gyvenime ką nors blogo, tai eidavau ir piešdavau savo mylimus drugelius... Todėl, kad tai gera, gražu, galvodavau viena sau, o dabar aš žinau, kad ir gyvenime yra daug gero, gražaus. Ir jokių drugelių nereikia – visiškai nereikia. O vieton to – verčia mane blogai daryti, meluoti ir apgaudinėti. Bet visa tai – prašau man tikėti – tai vien iš baimės. Ir aš daugiau niekados to nedarysiu. Prisiekiu tau, Maks.

MAKS. Ko tu daugiau nedarysi, Rozi?

ROZI. Nieko, nieko. Visai nieko. Argi aš ką nors pasakiau? Aš... Juk aš nieko tokio nesakiau. Bet tu nežiūrėk taip į mane. Aš... nieko... ne... ir... aš... Ach, Dieve. Dieve.

Atbula eina į oranžerijos duris.

MAKS (*nori eiti paskui ją*). Rozi.

ROZI (*sudėjusi rankas kaip maldai, eina prie jo, lyg rengdamos prisipažinti. Pagaliau vėl atsigauna*). Ne, ne, ne, ne.

Išbėga į dešinę.

TREČIAS VEIKSMAS

Dekoracija pirmojo veiksmo. Per langą šviečia pažaro šviesa.

ELZĖ (*sėdi veidu į langą prie piešiamos lentos, užsidengusi akis skepetaite*). Tu, berods, truputį žliumbi? Vis dėlto namie teko likti...

VILHELMAS (*jeidamas*). Vargšė. (*Išeina į kairę*)

LAURA (*jeina iš kairės, kremo spalvos suknele nešina*). Elze.

ELZĖ (*kukčiojančiu balsu*). Ko nori?

LAURA. Ir ko tu dabar verki?

ELZĖ. Kaipgi man neverkti.

LAURA. Vargšė, Elzė.

ELZĖ. Taip, gera tau kalbėti. Tu būsi Baumanos baliuje... Kaip būtų gera, malonu... kad mudvi abi, drugių parėdais... tu geltonsparnio, aš povo akele... Štai kabo mano naujieji parėdai. O tos puikios eilės... Tik veltui išmokau.

LAURA. O kur gi mūsų Rozi užtruko?

ELZĖ (*nesiklausydama*). O, aš jam niekad to nedovanosiu. Pamatysi, Laura.

LAURA. Ar tu žinai, kaip reikia iš užpakalio drugio sparnus prisegti.

ELZĖ. Duok tu man ramybę su tais drugių sparnais.

LAURA. Jeigu Rozi neateis, tai aš ir apsirėdyti nemokėsiu, o tuojau ir automobilis atvažiuos.

ELZĖ. Koks automobilis?

LAURA. Mano kavalierius prašė leidimo čia atvažiuoti. O jis nieko sau vyras.

ELZĖ. Na, irgi radai sau porą, nėr ką sakyti.

LAURA. Ką tu čia tauški? Argi aš tekėsiu už mokytojo. Aš ir negalvoju.

ELZĖ. Na ir aš šiandien neliūdėsiu.

LAURA. Tu turbūt tikrai...

ELZĖ. Na, žinoma.

LAURA. Ir koku būdu?

ELZĖ. Nepasakysiu.

LAURA. Elze, nedaryk juokų.

ELZĖ. Dar ko.

LAURA. Aš stačiai nesuprantu, aš niekad apie jokus niekus negalvoju.

ELZĖ. Palauk, pirmiau ištekėk.

LAURA. Ir tuomet tai nedarysiu. Aš griežtai laikysiuos išorinio padorumo.

ELZĖ. Kaip tikra grafienė? Tiesa?

LAURA. Žinoma.

ELZĖ. Von. (*Stumia įą alkūne*)

LAURA (*ta taip ir įą*). O tu nesistumdyk.

VILHELMAS (*su uždegta lempa*). Žiūrėk, tetule, juodvi pešasi.

ELZĖ. Netiesa... Mes visai nesipešam. Tiesa, Lauryte?

LAURA. Niekniekis.

ELZĖ. Ir nepyk ant manęs. (*Bučiuojasi*)

VILHELMAS. Štai odekolonas.

LAURA. Pirkai, ar iš savo vaistinės...?

VILHELMAS linguoja.

ELZĖ. Tai atiduok pinigų atgal. Juk tau mama davė 75 fenigus.

VILHELMAS. Palauk, palauk: norite abi po 25 fenigus, o aš 25 imu sau.

ELZĖ. Sutinku.

LAURA. Duok greičiau.

VILHELMAS atskaito į delnus pinigų.

PONIA GERGENTHEIM (*už scenos*). Laura, Laura.

LAURA. Klausau, mamyte.

PONIA GERGENTHEIM (*už scenos*). Eik greičiau rengtis, skubinkis.

LAURA (*eina prie kairiųjų durų ir atidaro*). Rozi dar neatėjo. Ji man sparnus turi prisegti. (*Grįžta atgal paimti suknelę, kuri padėta ant piešiamosios lentos*)

VILHELMAS. Klausyk, tu. Tu turbūt vėl Rozi pas Keslerį nusiuntei?

ELZĖ. Ach, tu, bjauryste. Ar tu... išprotėjai?

VILHELMAS. Neišsisuksi. Aš tik ką mačiau ją – ji stovi prie jo buto. Aš, žinoma, nudaviau jos nematęs, aš juk nemėgstu plepėti. Supranti? Ir jeigu tau kitą kartą bus reikalo...

ELZĖ. Aš pasakysiu mamai...

LAURA (*iš gilumos*). Mama, Vilhelmas vėl darosi įžūlus. (*Išeina*)

VILHELMAS. Kaipgi, įžūlumas. O jeigu tu manai, kad tu tik viena Keslerį myli, tai tu labai... Ir kitos gali. Paklausk Rozi. Ji pati man pasisakė...

ROZI (*jeina nusiminusi*). Labą dieną.

VILHELMAS. Štai ir ji, dabar pati pasiklausk. (*Rėkia*) Tetulyte, Rozi atėjo.

PONIA GERGENTHEIM (*jeina*). Ir kur tu, dukrele, taip užtrukai? Ar tavęs senis neleido?

ROZI (*pamažu*). Taip.

PONIA GERGENTHEIM. Turėjai pati suprasti, kad būsi čia reikalinga. Juk pati drugių suknelės piešei. Kaip prisiseiga sparnai?

ROZI. Dirželyje yra kilpos.

PONIA GERGENTHEIM. Tai tau reikėjo pasakyti.

ROZI. Aš maniau, siuvėja pasakys.

PONIA GERGENTHEIM. Na, eik, padėk Laurai apsirengti, greičiau.

ROZI. Tuoju.

ELZĖ. O aš, mama, turiu namie sėdėti...

PONIA GERGENTHEIM (*ramina ją*). Vargšė mano Elzė.

ROZI (*Vilhelmui tyliai*). Tu... Ko jai reikėjo iš tavęs...

VILHELMAS. Kam?

ROZI. Elzei.

VILHELMAS. Lyginai nieko.

ROZI. Kai aš jėjau, judu kažin ką šnabždėjotės. Ji kažin ko iš tavęs norėjo... Tu jai nieko nedaryk.

PONIA GERGENTHEIM. Ach, Dieve brangus, tu dar čia...

ROZI išbėga į kairę.

PONIA GERGENTHEIM. O jau devinta valanda. Tuoju atvažiuos mokytojas.

VILHELMAS. Padaboti, tetule?

PONIA GERGENTHEIM. Argi tu laisvas?

VILHELMAS. Šiandien laisvas iki rytojaus ryto.

ELZĖ. Tau nėra ko čionai likti. Mes tuoju eisime gulti.

VILHELMAS (*darydamas grimasą*). Hm... Argi? (*Eina gilumon į tamsią kamaraite*)

PONIA GERGENTHEIM. O tu imkis darbo. Negražu sėdėti rankas susidėjus. Atvažiuos mokytojas, ką jis apie mus pagalvos?

ELZĖ. Laura sako, kad jis jai nepatinka.

PONIA GERGENTHEIM. Šit kaip? Ji taip sakė? (*Atidariusi duris*) Laura, ar girdi? Tu būk meili ir maloni su mokytoju, supranti?

LAURA (*už scenos*). Suprantu, mamyte.

PONIA GERGENTHEIM. Ach, su jumis kai kada galima prie sielvarto prieiti.

Skambutis.

VILHELMAS (*įbėgdamas*). Tetule. Atvažiavo.

PONIA GERGENTHEIM (*tyliai*). Kodėl tu anksčiau nepasakei? Eik atidaryk... Palauk. (*Uždaro duris kairėje – tiriamai žiūri į Elzę. Sėdasi*) Na, taip, dabar eik...

VILHELMAS eina atidaryti.

Dr. KOSINSKI (*įėjęs*). Labą dieną.

PONIA GERGENTHEIM (*atsikelia*). Labą dieną.

Dr. KOSINSKI. Aš tikiuosi, ponias, kad tamsta nieko neturėsi prieš, jeigu aš kaipo pajaunys praplėsiu tas teises ir šios dienos baliuje.

PONIA GERGENTHEIM. Mes tamstai labai dėkingos. Ponia Bauman daug mums pasakojo apie tamstą. Mano duktė, Laura, tuoju apsirengs. (*Supažindama*) Mano vyresnioji duktė Elzė Šmidt... Ponas. Kaip tamstos pavardė?

Dr. KOSINSKI. Kosinski, gerbiamoji ponia... visai taip, kaip Šilerio „plėšikuose“, bet aš žmogus taikus, ramus...

ELZĖ (*nejučiomis koketuodama*). Plėšikai visuomet taip kalba.

PONIA GERGENTHEIM smerktinai į ją pažiūri.

Dr. KOSINSKI (*nustemba, pagaliau nusišypso*). Dėkoju tamstai už malonų nuomonės pareiškimą.

PONIA GERGENTHEIM. Pone Kosinski, mano duktė tik taip sau pasakė... Ar nenori tamsta truputį prisėsti?

Dr. KOSINSKI. O, labai dėkoju. (*Elzei*) Kaip aš matau, tai tamsta, ponia, jeigu leisi taip išsitarti, nuoširdžiai rūpinies šeiminkavimo reikalais, tai aš bijau, jog nežiūrint į didelį pasigailėjimą, tamsta nepapuoši savimi šios dienos baliaus?

PONIA GERGENTHEIM. Ne, mano duktė paisant mūsų visų prašymo, lieka namie... Ji truputį be ūpo... Matai, tamsta, mano duktė liko našlė.

Dr. KOSINSKI. Ach, kaip gaila.

PONIA GERGENTHEIM. Bet ji dabar vėl išteka.

Dr. KOSINSKI. Tai dar labiau gaila.

ELZĖ slopina juoką.

PONIA GERGENTHEIM (*priekaištaujančiai*). Ponas Kosinski?

Dr. KOSINSKI. Atsiprašau, aš norėjau pasakyti – hm... hm...

PONIA GERGENTHEIM. Taip, būti sužadėtine, tai, taip sakant, šventas daiktas. Mūsų laikais, tai yra laisvamanybės laikais, dažnai apie tai užmirštama. Bet mano dukterys taip išauklėtos, kad jos puikiai supranta pareigas, kurias deda jų pašaukimas... Mano Laura, tai net štai ką man pasakė: kaip gaila, mamyte, kad dabar nėra vienuolynų.

Dr. KOSINSKI. Taip? Na, bet tas dalykas bent kiek trukdytų, tikram jos, kaipo moteriškės, pašaukimui.

ELZĖ šypsosi.

PONIA GERGENTHEIM. Kaipgi, žinoma, bet aš kalbu vien tam, kad įrodyčiau, kokia ji rimta. Aš eisiu pažiūrėti, ar mano duktė jau pasiruošusi. Vieną minutę, ponas Kosinski. (*Išėina*)

Dr. KOSINSKI (*po pauzės*). Iš tikrųjų labai gaila, kad tamsta taip atkakliai slepiesi nuo žmonių.

ELZĖ. Užtai mano sesuo, Laura, bus. O tamsta, man rodos, labai jai asistavai.

Dr. KOSINSKI. Na, ką gi darysi, ir vargšui pedagogui reikia bent kiek paasistuoti. Šiuo atveju sentimentai netrukdo.

ELZĖ. Apie kokius sentimentus tamsta kalbi?

Dr. KOSINSKI. Ir tamsta dar klausai? Tai žiauru. Tai būk tamsta tokia gera ir pagalvok. Juk vargšo pedagogo širdis siekia...

ELZĖ. Ponas Kosinski, aš nuotaka.

Dr. KOSINSKI. O aš ne plėšikas.

ELZĖ. Ach, šitaip.

Dr. KOSINSKI. Suprantama. Matai, tamsta, visai priklauso nuo to...

ELZĖ. Bet mes dėl to dalyko nebūsime priešais.

Dr. KOSINSKI. Tikiu, kad visai priešingai.

VILHELMAS pasirodo neapšviesto salono duryse su Lauros rotanda.

PONIA GERGENTHEIM su paltu ir skepetaite įeina, plačiai atidarydama duris.

LAURA kremo spalvos kostiumu, sandaluose, ant lygiai sušukuotų plaukų žvaigždėmis dabintas diademas, ant nugaros drugio sparnai.

Dr. KOSINSKI (*atsikelia*). O, tai neįtikėtinas dalykas.

PONIA GERGENTHEIM (*nušvitusiu veidu*). Mano duktė labai gailisi, kad tamstai reikėjo jos laukti. Na, pasisveikink gi, Laura.

LAURA (*šaltai ir kukliai*). Labas vakaras.

ELZĖ. Ir kokia gi tu, Laura, gražutė. Ar ne tiesa, ponas Kosinski.

LAURA. Susimildama, neliesk manęs.

Dr. KOSINSKI. Taip, tiesa, tamsta jos neliesk, toji drugių rūšis tiek lepi, kad jų visai negalima liesti.

PONIA GERGENTHEIM (*prikaišiodama*). Ponas Kosinski.

Dr. KOSINSKI. Tatai, tamsta, kartais vargšui pedagogui irgi yra noro pasakyti bent kokį komplimentą – ir tai nepasiseka... Bet čia tiesiog iš proto gali išeiti... Čia visas gražuolių lizdas.

PONIA GERGENTHEIM. Rozi, eik čionai.

ROZI (*įbėgusi*). Aš čia, mamyte.

PONIA GERGENTHEIM. Mano jaunesnioji duktė Rozi.

ROZI. Labas vakaras.

Dr. KOSINSKI (*sujaudintas*). Ponia, tamsta esi laimingiausia visų motinų.

PONIA GERGENTHEIM (*dūšaudama*). Ach, tamsta tik taip sau sakai. Na, bet tu renk ją, greičiau. Vilhelmai, kur rotanda?

VILHELMAS, visą laiką stovėjęs su Lauros rotanda, nori ją uždėti Laurai ant pečių.

LAURA (*erzindamos*). Tik jau ne ant sparnų.

PONIA GERGENTHEIM. Na, žinoma, ne. Rozi, eik čia... Kaip dabar padaryti?

ROZI. Aš atkabinsiu sparnus.

PONIA GERGENTHEIM. Taip, atkabink juos. Elze, eik padėk.

ELZĖ (*kol Rozi atsega sparnus, sako Laurai*). Klausyk, aš su juo truputį pakoketavau. Ar tai nieko?

LAURA (*trūkčiodama pečiais*). Jeigu tai daro tau malonumo...

ROZI. Štai ir sparnai.

Dr. KOSINSKI. Leiskite šiuos sparnelius paimti mano globai. Aš su dideliu rūpestingumu prižiūrėsiu, kad nenubyrėtų nuo jų dulkės.

LAURA (*sausai*). Ačiū, aš pati tuo pasirūpinsiu. (*Slepia sparnus po rotanda*)

Dr. KOSINSKI. Toji teisė tamstai priklauso. (*Elzei*) Ir taip: amžina bičiulystė? (*Į Rozi*) Sudiev, puiki maža panele. (*Eina prie durų*)

PONIA GERGENTHEIM (*bučiuoja Elzę į kaktą*). Vilhelmai, palydėk mus.

ELZĖ. Ir tegu jis tuojau eina namo.

VILHELMAS (*tyliai*). Tu šiandien kažin ką rengi?... (*Eina prie durų*)

ROZI (*baimės apimta, puola į motinos glėbį*). Susimildama, grįžk anksčiau, kaip galima anksčiau.

PONIA GERGENTHEIM (*bučiuoja ją*). Kas tau? Eik tuojau gulti, mano brangioji. Aš tau ką nors gero atvešiu.

VISI išeina, išskyrus ELZĘ ir ROZI.

ELZĖ. Na ir pasižymėjai gi tu... Mažai ko betrukėjo, kad mama galėjo kai ką pastebėti, kas tuomet būtų buvęs?

ROZI. Ach, Elze.

ELZĖ. Na, būk išmintingesnė... Ko tu šiandien buvai pas Keslerį?

ROZI. Aš nebuva.

ELZĖ. Tu stovėjai prie jo namų.

ROZI. Argi kas matė?

ELZĖ. Vilhelmas.

ROZI. Ach, tas... Aš jo neradau namie. Aš norėjau paprašyti, kad jis... neateitų.

ELZĖ. Ach, tai tu šitokia?

ROZI. Ach, Elze, atsimink Dievą... Mieloji Elze, jeigu tu nors truputį myli mane nepriimk jo. Leisk man nueiti žemyn. Aš jo palauksiu ir pasakysiu. (*Skambutis*) Ach, Dieve mano. (*Bejėgiai susmunka į kėdę*)

ELZĖ. Nusiramink, mano geroji. (*Bučiuoja ją*) Aš liepsiu jam tuojau išeiti. (*Eina atidaryti*)

KESLERIS (*su dviem užvyniotais šampano buteliais ir popieriniu ryšuliu pažastyje, atsargiai įkišdamas galvą per duris*). Mama išvažiavo?

ELZĖ. Žinoma, išvažiavo.

KESLERIS (*įėjęs, deda butelius*). Na, sveikos, mano skaisčios ponios, priimkite svečia... Rankutės neduosi, panele Rozi?

ROZI. Taip, mes laukiame svečių.

KESLERIS. A. Šitaip. O kas toks bus?

ELZĖ. Mano sužadėtinis.

ROZI. Taip. Maksas.

KESLERIS. Na, tai jau negražu. Tamstos to nepadarysite. Tai nepadoru... Ir vienas, be garbingos sargybos... Aš nieku būdu neleisiu tokius niekus daryti.

ELZĖ. Mes ir nereikalaujam tamstos leidimo, pone Kesleri.

KESLERIS. Ne? Gaila. O kaip čia jauku. Mano draugės, kaip vis tik čia jauku... aš iš čia greit neišeisiu.

ROZI (*bejėgiai*). Dieve, Elze.

ELZĖ (*tyliai*). Žiūrėk, kaip mergaitė bijo.

KESLERIS. O ko tai mergaitei bijoti? Aš juk toks girtinas, meilus bernaitis, ir mes visuomet buvome geri draugai. Tiesa, Rozi?

ROZI. Tiesa.

KESLERIS. Na, tai matai... Na, o dabar, mano draugės, imkim ir būkim tikrai mokytais žmonėmis. Aš atnešiau du butelius šampano.

ELZĖ. Ach, kaip puiku. Kaip gera. Girdi, Rozi?

ROZI stovi, kaip stabo ištikta.

ELZĖ. Ach, ne, Kesleri. Nepritinka... *(Tyliai)* Ką pamanyš tas kūdikis. Ji visuomet buvo man šventykla.

KESLERIS. Ir mano... Na ir kas iš to? Ir be to viskas tikrai padoru... Ledo turbūt jūsų namuose nėra?

ELZĖ. Iš kur mes jį imsime?

KESLERIS. O pas mane yra. Štai, pilną skardinę liepiau pridėti. Visi smulkūs gabalėliai. Jie nematant tirpsta. Brr. *(Šlapią skardinę stato ant stalo)* Na, o pora puodų nuo gėlių turite, kad būtų galima padoriai sušaldyti šampaną ir tinkamai jį išgerti?

ELZĖ. Pas mus veliones senelės trys bakalai liko.

KESLERIS. Na, tai labai puiku.

ELZĖ eina prie spintos, išima tris bakalus ir arbatinį šaukštelį.

KESLERIS *(atkimšdamas bonką)*. Panele Rozi, kokią aš moku puikią pasaką, kaip vienas kamščiatraukis buvo šampaninį kamštį įsimylėjęs... Bet aš ją pasakysiu tik tuomet, kai tu palinksmėsi... Viens, du ir *(pokšteria kamštis)*... Greičiau dėk ledą į bakalus. Šitaip. Panele Rozi, štai bakalas. *(Paduoda)*

ROZI *(visą laiką stovėjusi, kaip stabas, atidžiai žiūri į jį)*. Taip. *(Be nuovokos ima bakalą)*

KESLERIS. Turi išgerti.

ROZI. Gerai.

KESLERIS. Ir taip, draugužės – jūsų sveikatą.

ROZI stovi kaip stabas.

KESLERIS. Na, na.

ROZI. Taip. *(Baimės paimta žiūri į jį ir geria)*

KESLERIS. Na ką, gerai?

ROZI. Aš noriu numirti. *(Balsiai gaikščioja)*

ELZĖ. Dieve brangus... Rozi. *(Kesleriui, sielvartingai)* Na, matai? Štai tau... *(Rozi)* Mano miela, mano balandėle... Na, nusiramink. Būk išmintinga. Juk tai tik žaidimas... Mūs niekas neskriaudžia.

ROZI. Ach, Elze, kokie blogi žmonės.

ELZĖ. Kas blogas?

ROZI. Tu, tu.

KESLERIS. Bet ne aš? Juk aš išimtis?

ROZI. Ne, tamsta irgi toks.

ELZĖ. Kesleri, eik namo.

KESLERIS *(vėl pripila šampano)*. Na, būk gudresnė, Rozi, ir dar išgerk bakalą, o tuomet jau aš eisiu namo.

ROZI. Tiesa?

KESLERIS. Duodu garbės žodį. Juk tai pats didžiausias garbės žodis. Ir jeigu aš daviau garbės žodį, tai nors visas pasaulis griūtų...

ROZI. Gerai. Išgersiu.

KESLERIS. Prašau. (*Paduoda*)

ROZI (*išgėrusi iki dugno*). Štai, o dabar išeik.

KESLERIS (*labai nustebęs*). Kaip tai išeiti?

ROZI. Juk tamsta davei garbės žodį.

KESLERIS. Juk aš daviau garbės žodį... o tai didelis skirtumas tarp mažojo garbės žodžio. Aš mažąjį garbės žodį kai kada laikau, bet didžiojo niekados.

ROZI. Aš taip ir maniau.

ELZĖ. Fui, aš maniau, kad tu doras žmogus, Kesleri.

KESLERIS. Dieve, juk aš juokauju.

ROZI (*kylančiu nerimu*). Ir kas man dabar daryti? Matai, Elze, ir visuomet taip buvo. Visi žmonės... Mes irgi... Taip pat ir mamytė. Ach, Elze, Elze, atsimink Maksą. Kaip aš dabar jam į akis pažiūrėsiu? Tai jūs kalti. Tai jūs kalti. Tamsta padarei mane tokia kvaila, taip mane prigąsdinai, norėdamas įtikinti mane, kad tamsta nusišausi.

KESLERIS. Mano draugės, juk toks puikus gyvenimas, kad ko dėlei aš turiu žudyti?

ROZI. Taip, jau aš dabar ne tokia kvaila... Meilės taip pat visai nėra... Meilė – tai vienas prigavimas. Ach, kaip aš noriu numirti.

KESLERIS. O kol kas prieš mirtį dar kartą palinkėsime geros sveikatos. Tai labai svarbu. Ir taip, Rozi, būk laiminga.

ROZI. Tikrai ne aš – man nėra laimės.

KESLERIS. Na, tai už motinos laimę.

ROZI. Ir ji laimės neturi.

KESLERIS. Na, tai už Makso Vinkelmano.

ROZI. Taip, aš už jo laimę noriu išgerti... Bet Elzė neturi gerti. Ji to neverta... Ne. (*Geria*)

KESLERIS. O ji žino tvarką.

ELZĖ (*verkšlendama*). Tai dabar visi ant manęs.

ROZI. Aš įžeidžiau tave, Elze? (*Apkabina*) Atleisk, aš nenorėjau įžeisti... Žiūrėk, aš vėl linksma... Ir tu kvatokis. Susimildama, juokis. Cha, cha, cha. Matai, kaip aš juokiuos.

ELZĖ. Ach, tu man... (*Bučiuoja*)

ROZI. Pone Kesleri, tamsta toks meilus. Toks nuostabus.

KESLERIS. Na, mat, tai labai gražu. Palaukit, mes turim susiburti jaukiau. Šitaip: tu, Elze, sėsk čionai.

ELZĖ. Ir kaip, Richardai, aš dabar noriu viską užmiršti. Ach, Richardai, ką aš savo gyvenime iškenčiau. Mano vyras nusišovė. Tik tu pagalvok.

KESLERIS. Jeigu tu apie jį dar daugiau kalbėsi, tai jis, ko gero, dar iš numirusiųjų prisikels.

ROZI (*atkišdama bakalą*). Ach, kaip saldu, pone Kesleri.

ELZĖ. Tu daugiau, Rozi, negerk.

ROZI (*nepatenkinta*). Kodėl? Juk aš niekad negėriau šampano. Ir staiga negalima... Pone Kesleri, man Elzė draudžia.

ELZĖ (*dainuodama*). Aš norėčiau numirti,

Kaip pavasario vėjas...

KESLERIS. Juk ir ji rengiasi mirti... O itališkai daug gražiu išeina. (*Dainuoja kelis įžanginius „Vorrei morire“ taktus*)

ROZI. Ach, kaip puiku... Tamsta viską moki, pone Kesleri? Tamsta ir drugelius moki piešti?

KESLERIS. Žinoma, moku.

ROZI. Bet tokių gražių, kaip mano, tai tamsta, vis tik nemoki. Ach, jeigu galėčiau, aš nupieščiau žmogaus sielą, bet aš nemoku... Aš gražuolį princą nupieščiau. Su mažu šunučiu – taksiuku.

KESLERIS. Kodėl būtent su taksiuku?

ROZI. Ach, jie tokie puikūs... Princas toks liūdnas, o žmona pikta, nedora. Ir aš jį išgelbėčiau. Aš pavirsčiau drugeliu ir atskridusi jo palangėn imčiau jį raminti.

ELZĖ (*dainuoja*). „In primavera“.

ROZI. Žinai ką, pone Kesleri, man kartais rodos, kad mes, seselės, esame trys drugeliai.

KESLERIS. Galėtum ir tų drugelių kovą laimėti... Dar ir kaip.

ROZI. Bet pas mus dabar vėl ramu, taiku. Mes negalime, jeigu ir norėtumėm. Mes labai mylim vienas kitą. Tiesa, Elze?

ELZĖ (*svajodama, murma dainą*). Vorrei morir... lia, lia, lia, lia.

KESLERIS. Tik drugeliai nebegali kautis. Jie, vargšai, visai beginkliai.

ROZI. Niekados apie tai nesu galvojusi. O jeigu tamsta būtum matęs Laurą drugelio kostiume. Kokia ji puiki.

ELZĖ. Ir aš tokia pat gražuolė.

KESLERIS. Na, na.

ELZĖ. Jeigu pasirėdysiu kostiumu – tikrai.

KESLERIS. Tai pasirėdyk.

ELZĖ. Ach, Dieve mano: o jeigu kas ateis?

KESLERIS. Kas čia gali ateiti? Juk mes vis tiek sėdime spąstuose. (*Žiūri į laikrodį*) Vartai uždaryti.

ELZĖ (*nustverdama kostiumą*). Na, gerai. Tu pažiūrėk, Rozi. (*Išeina*)

KESLERIS. Girdėjai, Rozi?... Na, klausyk manęs.

ROZI. Aš noriu tamstos paklausti.

KESLERIS. Ko?

ROZI. Ar tamsta buvai mane įsimylėjęs?

KESLERIS (*nustebęs*). Aš? Į tave? Labai aistringai, baisių baisiausiai. Ir dabar įsimylėjęs... ir amžinai būsiu į....

ROZI. O aš tamstos visai nemyliu. Matai.

KESLERIS. Nenusimink, Rozi, meilė atsiras...

ROZI. Ne, jau meilės nebus. Jau ji buvo ir praėjo... Ach, pone Kesleri, Kaip aš tamstą mylėjau. Baisiai.

KESLERIS. Tik tu gerai prisimink. Gal dar šis tas širdyje liko.

ROZI. Ne. Tamsta nedoras žmogus... Aš noriu tau pasakyti vieną paslaptį. Sesuo Laura daug gražesnė, o seserį Elzę aš labiau myliu. Tuo tarpu Elzė – bloga. Ach, pone Kesleri, kaip aš nelaiminga.

KESLERIS. Na tai dabar.

ROZI. Tikrai. O taip man norisi turėti draugą... Aš jam viską pasakyčiau... Visas paslaptis... Maks turi bėgti. Aš kito būdo nežinau... Jeigu jis mane sykiu paimtų... Žinai, mane turbūt kažin kas nunuodijo...

KESLERIS. Tau negera, Rozi?

ROZI. Ne, aš taip pavargau. Ir nuolatos prieš mano akis kabo violetinė uždangėlė. O už jos visur saulės – didelės ir mažos. Štai šitokios. Ach, pone Kesleri... tu su Elze... Ką jūs man padarėte?

KESLERIS. Rozi?

ROZI (*nedrąsiai gindamos*). Ne, ne, ne, ne.

ELZĖ (*drugio kostiumu – „Povo akies“ spalvos – su tokiais pat sparnais, kaip pas Laurą*). Na, ir kaip? Graži? Taip ir paišytum?

KESLERIS. Ką ir bekalbėti. Puiku.

ROZI (*apkabinę ją*). Ach, Elze, miela mano Elze.

ELZĖ. Taip, tu mano džiaugsmas. Štai kokia būčiau buvusi šios dienos baliuje. Matai?

ROZI. Jeigu tu tik Maksą mylėtum...

ELZĖ. Na, nustok apie tai kalbėjus. Juk ir man norisi pasilinksminti.

ROZI. O aš taip nuvargau.

ELZĖ. Tai eik gulti.

ROZI (*nusigandusi*). Ne, ne. Aš neisiu gulti.

KESLERIS (*veda prie kanapos*). Eik čionai, Rozi. Pasiilsėk truputį. (*Paguldo*) Šitaip. Gerai.

ROZI. Ačiū tamstai. Tiktai aš nemiegosiu... nenoriu miego... (*Užmiega*)

ELZĖ (*koketuodama prieš veidrodį*). Na, kaip? Ar aš tau bent kiek patinku, ar ne?

KESLERIS. Baisiai. Puiku. Bučkj.

ELZĖ. Na jau, susimildamas...

KESLERIS. Ir nereikia. Ką aš čia norėjau pasakyti... Šita mūsų mergytė... Bet tu taip prieš veidrodį nesikraipyk. (*Atkiša antrą bonką*) Šita mergelė didelės pagarbos verta. Ji tik ką prisipažino meilėj.

ELZĖ. Ach, liaukis.

KESLERIS. Ne, ne. Aš pažįstu tokio būdo žmones... Jau kaip tik sykj rasis jausmas... Ir apskritai jūs moterys... visos vieno kurpalio. Ach, kad galėtum žmogus niekados nepasenti.

ELZĖ. Ach, toji senatvė. Brr...

KESLERIS. Ach, koks geras dalykas – gyvenimas. Kartais pasiseka kai kas pasukti, apsukriai prigauti, tik žmogus stačiai negali laimės džiaugsmu tverti. Aš tuomet pasirengęs iš džiaugsmo iki pat lubų pašokti.

ELZĖ. O taip, ir meilė.

KESLERIS. Tai pirmas dalykas. Ta-aip. (*Raivosi*) Būti sveikam, apsukriam.

ELZĖ. Tss... Tyliau... (*Rodo Rozi*)

KESLERIS. Kaip ji gražiai miega. O tu nežiopsok... Ji pavilios tavo sužadėtinį.

ELZĖ. Ar tu buvai kada nors sužadėtinium?

KESLERIS. Kol kas ne toks aš kvailas.

ELZĖ. Tai ir nekalbėk apie tai, ko nesupranti.

KESLERIS. Klausyk, Elzyte, vieną bučkį.

ELZĖ. Ne, mielas Richardai, atsiskirkim padoriai.

Už lango pliaukši.

KESLERIS. Kas čia pliaukši?

ELZĖ (*nusigandus*). Tss. Kažin kas delnais pliaukši.

KESLERIS. Kur?

ELZĖ. Gatvėj... Lygiai taip Maksas pliaukši, kaip ateina Rozi parsivesti.

KESLERIS. Ach, po velnių, tai būtų komedija... Tss.

Už scenos vėl tylus delnų pliaušėjimas.

ELZĖ (*laužydama rankas*). Ach, Dieve, Dieve.

KESLERIS. Iš ten matoma kambarių šviesa?

ELZĖ. Taip, kaip vidurinės durys atviros, tai šviesa matoma ant stogo. (*Nori uždaryti duris*)

KESLERIS (*sulaiko*). Palauk. Palauk. Ar mano raktas toj pačioj vietoj kabo?

ELZĖ linguoja galva.

KESLERIS (*atneša raktą*). Jeigu jis jeis per didžiąsias duris, tai aš išėsiu pro virtuvę.

ELZĖ (*rodydama Rozi sielvartauja*). Ar ne ji mus išdavė?

KESLERIS. Tu manai, kad ji tam darbui gabi?

ELZĖ. Dėl savo kvailumo... suprantama... O ką tu manai?

KESLERIS. Lieka vienintelis būdas – mes pasakysim, kad aš ją myliu.

ELZĖ. Niekas nepatikės. O ji?

KESLERIS. Ji privalo... Tss. (*Išeina į tamsų kambarį*)

ELZĖ (*po pauzės, šaukia*). Nuėjo?

KESLERIS. Nuėjo?

ELZĖ. Ačiū Dievui... Aš maniau, kad jis lieps sargui gankų duris atrakinti. Ach, Richardai. (*Puola jam į glėbį*)

KESLERIS (*bučiuoja*). Mano Elze, mano drugeli. Vėl į mane atskridai?

ELZĖ. Taip, Richardai, taip. (*Skambutis*)

ELZĖ (*surikus*). Ach, kas dabar daryti?

KESLERIS. Pasakyk, kad jūs jau miegate.

ELZĖ. Jis matė šviesą.

KESLERIS. Tai nors butelius paslėpk. (*Slepia butelius ir bakalus*)

ELZĖ. Atrišk man sparnus.

KESLERIS ima segti sparnus. Skambutis. KESLERIS negali atsegti.

KESLERIS. Labanakt. (*Griebia skrybėlę*) Nedaryk, kol aš neuždarysiu virtuvės durų. (*Bėga į kairę*)

ELZĖ klauso – girdėti uždarant duris – paskui eina atidaryti.

MAKS įeina.

ELZĖ. Ach, tai tu, Maks? O aš maniau, kad mama.

MAKS (*suerzintas dairosi*). Kur Rozi?

ELZĖ. Kam ji tai reikalinga? Ji liko čionai nakvoti.

MAKS. Kur Rozi?

ELZĖ. Štai ten guli.

MAKS (*prieina prie kanapos, pasilenkia, pagaliau įtariamai pasidairo aplinkui*). Kaip tu apsirėdžius?

ELZĖ. Ach, tu Dieve. Šį kostiumą pasisiuvau šios dienos baliui. Aš jį mieravaus. Iš nuobodumo. Ką gi man vienai veikti?

MAKS. Rozi.

ELZĖ (*nusigandus*). Tegu ji miega.

MAKS. Rozi.

ELZĖ (*išgąstingai*). Nežadink. Aš neleisiu! Ir ko tau reikia?... Kokiu reikalu įsilaužei?

MAKS. Ką tu jai padarei? Ji miega kaip negyva! Rozi.

ROZI (*verkiančiu balsu*). Pone Kesleri. Eik sau... Aš taip pavargus.

MAKS pašokęs nustebęs žiūri į Elzę.

ELZĖ (*jausdama savo kaltę, dreba iš baimės*). Tai ji taip sau... sapnuodama...

MAKS stveria lempą.

MAKS. Ką tu darysi?

MAKS stato lempą į vietą. Stovi sumišęs.

ELZĖ. Nori daryti kratą? Prašau, prašau.

MAKS. Jeigu tu, Elze, nori gėdinti save, tai tavo dalykas. Bet už tą kūdikį tu atsakysi. Ką tu jai padarei?

ELZĖ. Dieve, bent nerėk taip... Tai visai paprastas dalykas... Pagaliau ji nieku nekalta... Aš žinau – ji įsimylėjo į Keslerį ir...

MAKS. Įsimylėjo? (*Rėkia*) Rozi.

ROZI (*keldamos, mieguistai*). Maks, Maks, man baisu. Palydėk mane namo.

MAKS. Kelkis.

ROZI. Aš... ne... ga... liu...

MAKS. Kodėl?

ROZI (*apkabina jį*). Mielas Maks, tu nevesk Elzės. Geriau vesk mane. (*Vėl puola ant kanapos*)

MAKS (*po pauzės*). Būk tokia gera, Elze, palydėk mane iki laiptų, o toliau aš pats rasiu kelią.

ELZĖ. Ach, Maks, viskas jau ne taip...

MAKS. Liaukis, Elze. Aš čionai tik pajuokimo objektas.

ELZĖ. Kaip nori. (*Ima lempą ir palydi jį*)

Ant scenos tamsu. Iš dešinės pusės mėnulio šviesa.

ELZĖ grįžta su lempa atgal.

ELZĖ (*atsiklaupusi prieš ROZI ant kelių, glamonėdama ją*). Ach, mano brangi Rozi, tu dabar mus visas pražudei.

ROZI (*nustebus*). Kesleris išėjo?

UŽDANGA

KETVIRTAS VEIKSMAS

Dekoracijos antrojo veiksmo.

VINKELMANAS. Na, kalbėk, kalbėk žmoniškai ir nežiūrėk į mane taip piktai. Ar tenai kas buvo ir apskritai kas ten įvyko. Tu nežinai?

MAKS. Aš tiktai žinau, kad Rozi ištarė Keslerio vardą. Bet tai buvo per sapną... O paskum Elzė kalbėjo ir šiaip ir taip, bet man tarytum kas į galvą buože davė.

VINKELMANAS. Ir tau nė į galvą neatėjo viską kaip reikiant sužinoti? Visados reikia viską žmoniškai išklausinėti. Aš pasistengsiu pats tai sužinoti. Ach, Dieve mano, Diev.

MAKS. Ir aš norėjau tai padaryti, tėveli, bet...

VINKELMANAS. Bet kas gi?

MAKS. Mane kažin kas sulaikė.

VINKELMANAS. Na, ir kas tave sulaikė?

MAKS tyli.

VINKELMANAS. Na, taip. Slapstyti, slėpti ir iš paniūrų žiūrėti, tai tu moki... O kai reikia reikalą daryti, vyrų būti, dantis parodyti, tai... Ir tai mano sūnus... reikia pasididžiuoti... Yra kuo pasigirti... nėra ką sakyti – padorus žmogus mano sūnelis. Taip... Na, sakyk ką nors.

MAKS (*labai jausmingai*). Tėveli, atleisk mane nuo vietos.

VINKELMANAS. Atleisti?... Ką reiškia atleisti? Kur?

MAKS. Dar pats nežinau.

VINKELMANAS. Ką gi, rengiesi aplink pasaulį keliauti? Tas dabar madoje. Arba galbūt nori išvažiuoti liūtų medžioti? Ar senųjų negrų fotografijų traukti? Prašau. Labai prašau.

MAKS. Aš noriu pats sau duoną pelnyti.

VINKELMANAS. Ar tave badu marinu? Ar aš nesirūpinu tavim? Aš tau net ir sužadėtinę suradau...

MAKS. Čia ir nelaimė, tėve. Aš nemoku kaip reikiant pasakyti, išsitarti... Aš negaliu... Tėve, suprask tu mane... Aš netinku... ir tau... ir niekam... Aš juokingas... Vien tiktai burną pračiaupiu... Ach, geriau tu būtum mane palikęs tenai, kur aš buvau.

VINKELMANAS (*nusiminęs*). Tavo motina tave elgeta padarė.

MAKS. Ir tai tu, tėve, tai sakai?

VINKELMANAS. Tavo motina iš piktumo mane pametė.

MAKS. Mama dėl to tave pametė, kad tu ją nuolatos, ištisomis dienomis, užgauliodavai.

VINKELMANAS. Ach, kas tai yra užgauliodavai... O kai aš pasenau, kai mano reikalai pagerėjo, tada aš liečiau jai parašyti, kad ji sugrįžtų. O ji nesugrįžo... Liūdnas, apleistas, kaip našlitis gyvenau. Nebūdavo kam prižiūrėti, kai mano skausmai padidėdavo. Kruvinomis ašaromis verkdavau iš nuolatinio sielvarto... Ir nebuvo kam manęs pasigailėti. Ir štai dabar, kai aš maniau, kad turiu sūnų ir nors jis mane mylės – cha, cha – jis palieka mane vieną karšti ir dvėsti, kaip kokį šunį... Štai koks atpildas už mano meilę.

MAKS. Tėve.

VINKELMANAS. Ne, mano mielas niekur neisi... Čia paliksi. Ir vesi, kurią aš noriu. Supranti?

MAKS. Tėve, net ir tuomet, kai ji...?

VINKELMANAS (*nutraukdamas*). Ką ji? Tai dar pamatysim. Aš viską smulkiai sužinosiu... Mane dar niekas niekados neapgavo... Ir jeigu tavo įtarimai pasitvirtintų, aš išvysiu visą šitą šeimynėlę lauk.

MAKS. Bet Rozi nekalta, tėveli, aš galiu prisiekti.

VINKELMANAS. Vis tiek... Sėsk ir parašyk telegramą Kesleriui į Poznanę, „Germanijos“ viešbutin.

KONTOROS TARNAS (*įėjęs*). Atsiprašau. Tamstą nori pamatyti ponas Kesleris svarbiu reikalu.

MAKS krūpteli išgirdęs Keslerio vardą.

VINKELMANAS. Ką? Kesleris nori mane pamatyti? O ar tu žinai, kur dabar Kesleris? (*Žiūri į laikrodį*) Kesleris dabar važiuoja į Poznanę. Supranti?

KONTOROS TARNAS. Klausau.

VINKELMANAS. Ko tau daugiau reikia?

KONTOROS TARNAS. Liepsite jį įleisti?

VINKELMANAS. Na, gerai, įleisk.

KONTOROS TARNAS išeina.

MAKS. Aš galiu dabar išeiti, tėve?

VINKELMANAS. Tu bijai Keslerio? Cha, cha, baimė tave ima? Na, eik.

MAKS. Ne dėl to, tik tai, kad man gėda prieš jį... Bet aš galiu ir pasilikti...

KESLERIS (*įėjęs*). Labą dieną.

MAKS pažiūri į jį iš paniūrų ir nueina gilumon.

VINKELMANAS. Tamsta? Tai labai malonu. Tamstos traukinys, kuriuo privalėjai išvažiuoti, pusiau šešių iš Silezijos stoties išėjo, o baigiantis devintai tamsta ateini pas mane.

KESLERIS. Taip, aš išdrįsau.

VINKELMANAS. Na, man labai įdomu, kaip tamsta pateisinsi savo akiplėšiškumą?

KESLERIS. Aš turiu tamstai kai ką pranešti. Aš noriu pakeisti vietą. Aš atėjau atsisakyti. Pas tamstą labai sunku tarnauti.

VINKELMANAS. Tamsta atsisakai? Tamsta atsisakai pas mane tarnauti? Aš tamstai atsakau vietą, malonusis pone. Aš tamstą paleidžiu, kad tamsta nepildai savo prievolių.

KESLERIS. Dabar kiekvienas gali tą pasakyti. Bet aš pirmas atsisakiau. Prašau tai įsidėmėti.

VINKELMANAS. Ką? Aš tamstą atleidau. Aš tamstą išvijau, supranti?

KESLERIS. O ne. Aš turiu liudininkų. (*Maksui*) Ar tiesa, ponas Maks?

MAKS (*virpėdamas iš susijaudinimo*). Pone Kesleri, ką tamsta vakar vakare veikei pas Gergentheimus?

KESLERIS. At negalėtume mes su tamsta pasikalbėti apie tą reikalą vieni du?

MAKS (*keldamas balsą*). Pone Kesleri, ką tamsta vakar vakare veikei pas Gergentheimus?

KESLERIS. Ponas Maks, į tą klausimą visa ne taip lengva atsakyti. Tamstos, ponai, sutiksit, kad esti aplinkybių, tikriaus sakant, gyvenimo paslapčių, kada reikia atsižvelgti... kur... na, ir bendrai...

MAKS. Aš, pone Kesleri, pakartojau klausimą ir noriu gauti atsakymą. Tamsta supranti, aš kitaip negaliu. Duodu tamstai laiko iki tamsta sugrįši į kontorą. Viena iš dviejų: arba tamsta man atsakysi, arba aš su tamsta pasielgsiu kaip su niekšu. *(Išėina į kairę)*

KESLERIS *(jam išėinant)*. Bet pone Maks...

VINKELMANAS *(nustebęs)*. Gal tamsta nori?... Hm, hm. Eik tamsta čionai. Gal tamsta nori cigarą?

KESLERIS. Argi galėčiau išdrįsti? *(Ima cigarą.)*

VINKELMANAS. Prisėsk tamsta šičia. Aš pilnai tamstą pateisinu, kad tamsta nepasakei mano sūnui visos tiesos į akis... Jis truputį... Tamsta nepyk ant jo, kad jis čia prikalbėjo...

KESLERIS. Ką čia, mažmožis. Šiais laikais tokią istoriją galima kasdien išgirsti. Doras žmogus neprivalo į tai kreipti jokio dėmesio.

VINKELMANAS. Visai teisingai – giriu. Bet klausyk, tamsta, prisipažinsiu, man gaila, kad tamsta mane pameti.

KESLERIS. Ką? Aš? Tamstą?... Ach, tiesa, taip... Pagaliau tai tik, tai taip sau... parodyti, kad...

VINKELMANAS. Nesirūpink, viskas bus taip, kaip tamsta nori. Klausyk, tamsta, jaunoji našlė – mano sūnaus sužadėtinė, man gali atvirai pasakyti – kokie tamstos su ja santykiai?

KESLERIS *(apsimesdamas nesupratęs)*. Santykiai?

VINKELMANAS. Aš tik taip sau. Dieve, kas čia pikto. Kokie slapti ryšiai, ar kas kita.

KESLERIS. Pirmiausia, ponas Vinkelmanai, paslaptis, apie kurią pasakei, jau ne paslaptis; o antra – štai ką tamstai pasakysiu: nors tamstos cigaras labai geras, bet man teks rūkyti ir daug geresnių ir kad visus, kas mane cigarais vaišindavo – aš visados labai apsuksiai apgaudavau. Todėl tamsta tuo reikalu daugiau nekalbėk.

VINKELMANAS. Tai tamsta toks, Kesleri?

KESLERIS. Tai ne naujiena, ponas Vinkelmanai. Kaip gi tamsta manai? Aš tamstai uždirbdavau dvidešimt tūkstančių markių per metus. Ar tamstos supratimu niekniekis? Bendrai man tamstos gaila... Kuo tamsta pavaduosi tokį apukrų vyrą kaip aš? O įsivaizduok, tamsta, jei aš savarankiškai ką nors pradėsiu veikti?

VINKELMANAS *(kilniai)*. Na, ką ten... Cha, cha.

KESLERIS. Na, aš galiu priimti kompaniją arba vesti, taip įsivaizduok: aš vesiu turtingą žmoną. Nors, tiesą pasakius, tie nelaimingi skatikai prie tiekios klientų, kuriuos aš nuo tamstos atmušiu ir atitrauksiu savo asmeninėmis pažintimis, nė mažiausios reikšmės neturi.

VINKELMANAS *(įsiutęs)*. Štai kaip.

KESLERIS. Žinoma, taip. Bet žinai, tamsta, gero proto, su geru skoniu ir sumani žmona – tai truputį svarbiau negu turtas... Imkime, pavyzdžiui, tokią žmoną, kokia būtų Rozi.

VINKELMANAS. Aha.

KESLERIS. O ką?

VINKELMANAS. Štai ir pakliuvai, tamsta. Tamsta norėjai mane apgauti, o pats apsigavai.

KESLERIS. Kaip tai?

VINKELMANAS. Tai štai ko tamsta norėjai. Štai ko tamsta patylomis pas Gergentheimus valkioldavais. Tamsta nori tą mergytę pagauti sykiu su drugeliais, kurie dabar įėjo į madą, mano klientus pavilioti. Na, dabar viskas aišku. Tamsta – niekšas. Tamsta – bjaurybė. Tamsta – apgavikas. Tamsta – išsišokėlis. Tamsta... Tamsta... (*Uždusdamas iš pykčio. Pauzė. Paskum kitu tonu.*) Tamsta nori būti mano kompanionu?

KESLERIS (*žiūri jam į akis*). Ach, po velnių. Gaila.

VINKELMANAS. Tamsta, žinoma, nenori? Tai to maža.

KESLERIS (*velia plaukus ant galvos, negalėdamas paslėpti susijaudinimo*). Palauk, ponas Vinkelmanai. Nusiramink. (*Rodydamas jį pirštu*) Gerai. Ar negerai. Žiūrėk, tamsta, kitos tokios progos nepasitaikys. Tokiam vargšui kaip aš, kuriam reikia kakta sau kelią pramušti – antrą kartą nieko panašaus nepasiūlys. Matai, tamsta, tai atsilyginimas už visas nuodėmes. Tiktai, kad tas būtų galima pone Vinkelmanai?

ROZI bailiai pasirodo oranžerijos duryse su paprastu maišeliu rankose, pamačiusi Keslerį tyliai sušunka ir vėl pasislepia.

KESLERIS (*jį pastebėjęs*). Ne, iš to pasiūlymo nieko nebus. Ačiū tamstai... Sudiev. (*Išėina*)

VINKELMANAS (*nustebęs*). Ar gi? (*Pasiklausęs šaukia*) Kas ten?

ROZI (*įeina labai liūdna*). Labą dieną.

VINKELMANAS. Štai ir tu. Eik čia arčiau, mano lėle, dar arčiau – taip. Kaip sveika? Ar gerai linksminais? Štai kur tu... Ir tu dar drįsti čia pasirodyti? Tai gražu.

ROZI. Dėde, mane čia atsiuntė mama.

VINKELMANAS. Matyt, tu pati nenorėjai?

ROZI purto galvą.

VINKELMANAS. Na, o kodėl gi tu nenorėjai?

ROZI. Mama liepė tave pasveikinti ir pranešti, kad ji pati tuoj ateis. Mama sakė, kad ji viską paaiškins.

VINKELMANAS. Ach, o tave atsiuntė tam, kad pirmą pyktį ant tavęs išliečiau. O melas ir ašaros – vėliau ateis. Pasakyk man, mano lėle, tik vieną žodį – taip ar ne. Ar tiesa dėl Keslerio poelgio?

ROZI. Taip.

VINKELMANAS. Šitaip. O kiek tau metų?

ROZI. Šešto gegužės šešiolika sukako.

VINKELMANAS. Tokia mažytė, o išdykusi. Vadinas, tave jau greit suriš? Tu jau mano geruosius klientus ėmei vilioti?

ROZI. Taip.

VINKELMANAS. Dar tu sakai „Taip“.

ROZI. Dėde, man baisu.

VINKELMANAS. Argi tave kas skriaudžia? Argi aš tau negeras?

ROZI. Aš taip bijau Makso.

VINKELMANAS. Ne manęs.

ROZI (*tyliai*). Ne.

VINKELMANAS. Tai aš tau štai ką patarsiu. Užsidaryk savo kambary, susirink visus savo skarmalus ir nesirodyk. O kai tavo mama eis iš čia namo, tai ir tu kartu su ja keliauk.

ROZI. Ach (*Pravirksta*)

VINKELMANAS. Na, žinoma.

KONTOROS TARNAS įeina.

VINKELMANAS (*j jį*). Ko tau reikia?

KONTOROS TARNAS (*priėjęs prie jo, tyliai*). Prašau kuo greičiau į kontorą. Ten muštynės ir skandalas.

VINKELMANAS. Kas atsitiko?

KONTOROS TARNAS. Ponas Maksas susipešė su Kesleriu.

VINKELMANAS. Na, palaukit gi jūs. (*Eina ant lazdy*)

ROZI išsiima skepetaitę ir beimdama išmeta maišelį.

VINKELMANAS. Ką tu ten turi maišely?

ROZI. Savo naktinius baltinius ir šukas.

VINKELMANAS. Ir tą viską sykiu susidėk. (*Išeina*)

LAURA (*įeina*). Rozi, tu čia viena?

ROZI linksi galva.

LAURA (*šaukia pro duris*). Mamyte. Galima. Prašau įeiti... Tu žinai, Rozi, kas atsitiko, kai tu išėjai?

ROZI krato galva.

PONIA GERGENTHEIM (*susierzynusi, užvertomis akimis, tyliai įeina su Elze*). Ką senis sakė?

ROZI. Jis mane išvarė.

PONIA GERGENTHEIM (*Elzei*). Štai tau. (*Sėdasi ir susimąsto*)

LAURA. Maža bėda, mamyte. Jeigu grafas mane ves, tai tas viskas niekai.

ROZI (*pusiau nesąmoningai, pusiau nustebusi*). Grafas?

LAURA. Na, žinoma. O ką tu manai? Vakar vakare jis visai sutirpo. O šiandien tos gėlės. O kaip tu išėjai – atėjo ponias Bauman ir papasakojo, jog jis prašė, kad jam būtų leista važiuoti paimti mane vieton to kvailio mokytojo, nors jis buvo pajauniu kitai panelei. Mokytojas, žinoma, turėjo nusileisti.

PONIA GERGENTHEIM. Ir iš to nieko neišeis.

LAURA. Pagaliau jis prašo iš viso to nesisitebėti, kad jis pats suprantąs, ką reiškias toks žingsnis. Ko gi daugiau reikia, mamyte?

PONIA GERGENTHEIM. Nieko neišeis. Viskas veltui.

LAURA. Nebūk tokia, mamyte. Aš juk nedarau tokių kvailysčių kaip kitos.

ELZĖ (*piktai*). Na, tokį senuką aš visados rasiu.

LAURA. Ne toks jau senas, kaip atrodo...

ELZĖ. Cha, cha, cha, cha.

PONIA GERGENTHEIM. O tu jau tylėk.

ELZĖ (*nuolankiai atsiprašydama*). Bet, mamyte, jeigu mes padarysim taip, kaip mus Kesleris mokė, tai nieko neišeis.

LAURA. Aš tavo vietoje, tai ir jo vardo neminėčiau.

ELZĖ. Ach, Dieve mano.

PONIA GERGENTHEIM. Ach, kaip mane dar vakar čia priėmė – ir štai dabar aš visai pražuvus... aš dabar kaip kokia nors... kokia nors... visiškai pražuvau.

ROZI. Mamyte, miela mamyte.

PONIA GERGENTHEIM. Kas tau, Rozi?

ROZI. Aš negaliu...

PONIA GERGENTHEIM. Ko tu negali?

ROZI. Negaliu pasakyti, kad aš buvau su Kesleriu.

ELZĖ. Girdi, mama?

LAURA. Bet, Rozi, kas tau pasidarė?

PONIA GERGENTHEIM. O aš maniau, kad tu jau pasakei.

ROZI. Mano mieloji mamyte, jei aš taip save sugėdinsiu... tai man bus gėda prieš Maksą ir prieš visus... Aš dirbsiu, nuo ryto ligi vakaro ir net per naktis. Kiekvieną dieną aš piešiu naujus drugelius.

PONIA GERGENTHEIM. O jeigu jų niekas iš mūsų nepirks?

ROZI. Ką tu sakai, mamyte? Tomui Šauervaldui, Chese ir kitiems reikalingos vėduoklės. Aš eisiu į visas krautuves siūlydama. Viską, viską... Man norėtųsi ne visai taip... Ach, aš dar taip jauna...

PONIA GERGENTHEIM. Liaukis, Rozi... Tu man širdį draskai. Tu privalai visą kaltę sau prisiimti. Apie tave dar niekas nieko blogo nepamanys.

ELZĖ. Ir apie mane taip pat.

PONIA GERGENTHEIM. Aš dabar nieko nenoriu kalbėti ir bereikalingai erzintis. Tam bus laiko. Aš dabar noriu jus visas išgelbėti. Pasigailėk, Rozi. Prižadi?

ROZI. Taip... Bet ką pasakys Maksas?

LAURA. Tss.

PONIA GERGENTHEIM. Ateina?

LAURA linkteri galva.

PONIA GERGENTHEIM. Nesuprantu, kaip gali tokios senos moteriškės taip smarkiai plakti širdis?

VISOS nejučiomis susispiečia krūvon.

VINKELMANAS (*jeina iš kairės kažką murmeldamas*). A-a. Štai ir visa mieloji šeimynėlė susirinkus... Sveikos, ponios.

PONIA GERGENTHEIM. Labą dieną, ponas Vinkelmanai.

VINKELMANAS. Taip. Prašau sėsti.

PONIA GERGENTHEIM. Ačiū tamstai. (*Sėdasi*)

VINKELMANAS. Taip.

PONIA GERGENTHEIM (*tyliai Elzei*). Pasisveikink.

ELZĖ (*labai širdingai*). Sveikas, tėveli.

VINKELMANAS. Ach. Sveika, sveika. Na, bet prie reikalo.

PONIA GERGENTHEIM. Ponas Vinkelmanai... Šiandien rytą buvo... šiandien aš... pas mane buvo ponas Kesleris.

VINKELMANAS. Šitaip? Jau buvo? Galėjo iš vakaro pas tamstą pasilikti.

PONIA GERGENTHEIM. Ir prašė mano dukters Rozi rankos.

VINKELMANAS. Už tą žygį jau jį iš čia išvijau.

PONIA GERGENTHEIM. Net aš jam atsakiau.

VINKELMANAS. Tamsta? Ir nemeluoja, gerbiamoji?

PONIA GERGENTHEIM. Tikra tiesa, ponas Vinkelmanai.

VINKELMANAS. Na ką... žinoma, ir atidėti. Šiandien tamsta pasakys – ne. Na, o rytoj?... O per tris mėnesius?... Bet man vis tiek... Daryk, tamsta, ką nori. Tenai, kertėje, išnuomojama krautuvė... Gali tamsta varžytis – konkuruoti su manim. Taip, taip... Sėmokslinkinkai.

LAURA. Mielas ponas Vinkelmanai. Mes stovime aukščiau tų visų įžeidimų.

PONIA GERGENTHEIM (*nusigandusi*). Laura, ką tu kalbi?

VINKELMANAS. O tamstai ko čia reikia?

LAURA. Tai mano dalykas.

VINKELMANAS. Štai kaip? Na, ką gi... o kaipgi vakarykščias balius – a? (*Elzei*) Tai tu, miela dukrele, drįsti mano komivojažeriui pasimatymus skirti? Kaip tu manai, ar tai padoru, ar tai pritinka mano sūnaus sužadėtinei?

ELZĖ (*nekaltoi*). Aš nieko nežinojau... Jis paskambino – aš atidariau duris, o jis ir įėjo.

VINKELMANAS. Štai kaip. (*Rozi*) Bet tu žinojai?

ROZI. Taip.

VINKELMANAS. Vadinas, jūs buvote sutarę?

ROZI. Taip.

VINKELMANAS. Ir savo seselei Elzei nieko nesakei?

ROZI (*dairosi aplinkui, lyg ieškodama pagalbos*). Ne.

VINKELMANAS (*Elzei*). O kaip jis paskambino, tu jį ramiausiai įleidai?

ELZĖ. Ką gi aš turėjau daryti, tėveli? Man taip buvo nemalonu. Aš ką tik buvau drugelių kostiumu apsivilkusi.

VINKELMANAS. Kiek jis tau kaštuoja?

ELZĖ. Aš nežinau.

VINKELMANAS. O kas mokės?

LAURA. Nesirūpink, ponas Vinkelmanai. Mes dabar turime ir kitų šaltinių.

VINKELMANAS. A-a? Šitaip? Labai malonu.

PONIA GERGENTHEIM nusigandusi daro LAURAI ženklus.

LAURA trauko pečiais.

VINKELMANAS. Rozi. Na, eik čionai.

ROZI prieina.

VINKELMANAS. Ar jau seniai tas su Kesleriu romanas?

ROZI. Nežinau.

VINKELMANAS. Ar nuo laiko, kai jisai pas jus gyveno?

ROZI. Ne... Taip... Mama. *(Puola prie jos)*

PONIA GERGENTHEIM *(nusigandusi)*. Duok, ponas Vinkelmanai, mergaitei ramybę. Juk tai mano vaikas.

VINKELMANAS. Tas vaikas tris mėnesius gyveno mano namuose. Aš noriu žinoti, ką aš laikiau savo namuose. Tai mano teisė.

PONIA GERGENTHEIM. Nesibijok, Rozi.

VINKELMANAS. Imsi, pasitikėsi, pamilai kaip tėvas, ir vėl apgavimas. Tu ir skatiko neverta... Jeigu tu manai, kad mokėdama šiek tiek piešti... Niekas daugiau ir girdėti nenori apie tavo piešinius. Niekam daugiau tokių niekų nebereikia. Šeši tuzinai mėtosi pas mane, visi reikės į pečių sukišti – tu visą reikalą man gadini savo amžiniais drugeliais.

ROZI *(su netikėta energija)*. Tai netiesa, dėde.

VINKELMANAS. Ką?

ROZI. Ne, tas netiesa, aš to neleisiu kalbėti.

PONIA GERGENTHEIM nusigąsta.

ROZI. Mama, argi aš irgi tai turiu kęsti? *(Vinkelmanui)* Gali tamsta mane barti, keik tik nori... Bet mano drugelių peikti ir niekinti nieks neturi teisės. Aš per daug juos myliu... Aš daug darbo jiems padėjau. Jų niekas neprivalo liesti... *(Motinai.)* Juk jis neturės drąsos, mama? *(Vinkelmanui)* To tamstai nežadėjau.

VINKELMANAS. O ką gi tu žadėjai, lėle?

MAKS įeina.

ROZI *(surinka)*. Maks. *(Tyliai, tarytum sau)* Maks, Maks.

Užsidengia rankomis veidą ir bėga į kampą.

VINKELMANAS. Ir visados tu ne laiku ateini.

MAKS. Tėve, aš turiu su Elze pasikalbėti.

VINKELMANAS. Tai mano dalykas su ja pasikalbėti.

MAKS. Man dabar, tėve, jau vis tiek, ką tu atsieksi. Aš jau galutinai pasiryžau... Aš... aš... Elze, iš šių namų išeinu. Aš grįšiu ten, iš kur atėjau. Taip, tėve, aš tai padarysiu.

VINKELMANAS. Laimingos kelionės.

MAKS. Ir kiek aš pažįstu tėvą, jis nė skatiko neduos man kelionei.

VINKELMANAS. Tu mane gerai pažįsti, mano sūnau.

MAKS. Todėl aš prašau tave, Elze, geriau atsisakyti manęs.

ELZĖ *(jautriai)*. Ach, mano mielas Maks, jeigu jau tau reikalinga meilės bandymas, aš pasirengusi dalytis su tavimi ir vargu.

MAKS. Ne, Ele, suprask mane. Aš tik noriu suteikti tau galimybės atsikratyti manęs, nes mudu vis tiek nebūsime laimingi.

ELZĖ (*labai nustebusi*). Ach, šitaip?

PONIA GERGENTHEIM. Aš taip ir žinojau.

VINKELMANAS. Išeik iš čia.

MAKS. Ne, tėve.

VINKELMANAS. Tai tu nenori manęs klausyti?

MAKS. Ne, tėve.

VINKELMANAS. Štai kaip? Na, tai daryk ką nori.

MAKS. Aš taip ir padarysiu, tėve. Aš tik noriu palinkėti Rozi daug laimės ateityje...

ROZI. Maks.

MAKS. Gana, Rozi... Aš tikrai dėkingas. Kad mes nebūtume susitikę, aš niekad nebūčiau atsipeikėjęs... Na, o dabar – mes atsilyginsim. (*Eina į duris*)

ROZI. Maks, neik. (*Nesqmoningai eina paskui jį*) Juk tas viskas netiesa. Viskas netiesa.

Bendras sumišimas. PONIA GERGENTHEIM ir ELZĖ nori sulaikyti ROZI. VINKELMANAS netikėtai sušunka „Ach!...“.

ROZI. Juk dabar, mamyte, galima jau visa pasakyti. Žiūrėk, kaip jis mane niekina. (*Maksui*) Viskas netiesa... Klausyk. Aš tiktai turėjau... pa... pasiaukoti... Viskas netiesa.

VINKELMANAS. Tai kas gi, pagaliau?

ELZĖ. Aš juk nieko blogo nepadariau.

VINKELMANAS. Ach, šitaip?

ROZI. Na, Elzė nieko blogo nepadare. Nėra pasaulyje geresnės kaip Elzė... Ir aš tau, Elze, linkėjau didelės laimės... Ir kad tau viskas sektųsi... kad... tu... tu... Lik sveikas...

MAKS. Kur tu eini, Rozi?

ROZI. Juk mane dėdė išvarė... Aš turiu eiti savo daiktus su... sudėti. (*Išeina kukčiodama*)

VINKELMANAS. Na, gerbiamoji ponia, ką tamsta dabar pasakysi?

PONIA GERGENTHEIM. Einam, dukrelės...

ELZĖ. Mama, o Rozi?

PONIA GERGENTHEIM. Vėliau pareis... Juk nieko blogo jai čia nepadarys.

VINKELMANAS. Ir tamstai nė kiek ne gėda savo žilų plaukų?

PONIA GERGENTHEIM. Ar man ne gėda, ponas Vinkelmanai? Dėl viso to melo, dėl visos apgaulės? Ne, jau man ne gėda... Per daug jau man teko savo gyvenime žemintis ir kentėti... sunku buvo vaikai išauginti... Ar tamsta žinai, ponas Vinkelmanai, kiek kaštuoja svaras mėsos?

VINKELMANAS. Žinau.

PONIA GERGENTHEIM. O tamsta žinai, kiek kaštuoja svaras margarinos? Ji irgi brangi, ponas Vinkelmanai. Ir matai, tamsta, tamsta moki už vėduoklių tuziną šešias markes. O vieną vėduoklę reikia daryti pusę dienos. Už tuos pinigus tik iš bado nemirti... O reikia ir apsilvkti. O kaip reikia mergaites apvilkti... O tamsta, ponas Vinkelmanai, mums daug gero darei. Tada mes siuvom

skalbinius... Kam tamsta žinotum, kaip mes tada... badavom... O dar seniau... Kai vaikai buvo maži, tada aš viena visiems uždirbdavau... tada aš... tada aš... (*Netikėtai, pasibaisėjus*) Dieve, Dieve. Ką mes dabar darysim? Elze, ką gi mes dabar darysim?

LAURA. Būk rami, mamyte. Dabar aš viskuo pasirūpinsiu.

PONIA GERGENTHEIM. Ir vėl nieko neišeis. Vėl viskas veltui.

MAKS. Tėve, tark nors žodį?

PONIA GERGENTHEIM. Bet jeigu tamsta manai, ponas Vinkelmanai, kad jeigu aš dabar tamstos akyse tokia... tokia vargšė, tai aš su tamsta vieta nesikeisčiau?... Ne... Aš žinau, kam aš tą viską dariau. Mano vaikai su manim, ir aš juos pati išauginau, o tamsta? Paklausk, tamsta, savo sūnaus, kodėl jis verčiau nori pardavėju eiti?... Saugokis, tamsta, kad kada nors netektų tamstai ko nors artimo ieškoti... tamsta tiesi savo rankas, maldausi, bet niekas neatsilieps... Ne, pone Vinkelmanai, aš su tamsta nesikeisčiau vietomis. Ir jeigu viešpats Dievas nori, kad aš dar kartą viską iškęsčiau – aš pasirengusi vėl visus vargus, visus nusižeminimus pakelti, viską, viską. (*Ima balsiai verkti*)

LAURA. Aš nesuprantu, mamyte, kam tau taip erzintis dėl tokių žmonių. Einam namo.

PONIA GERGENTHEIM (*susivaldydama*). Lik sveikas, Maks. Aš tamstą iš tikrųjų mylėjau. (*Išėina su dukterimis pro sodo duris*)

VINKELMANAS (*tylėjęs*). Kada gi tu išeisi, Maks?

MAKS. Vis tiek šiandien dieną ar vakare, o jeigu tu nori, tai nors ir dabar.

VINKELMANAS (*tragiškai*). Štai iki ko mes su tavim prisigyvenom.

MAKS. Ne mano kaltė, tėve.

VINKELMANAS. Nesuprantu, ko iš manęs nori. Aš tokios geros širdies žmogus. Aš dabar tik ką apsiverkiau. Bet niekas to nepastebėjo. Kurgi tu eisi?

MAKS. Ieškoti sau vietos, tėve.

VINKELMANAS. Kur?

MAKS. Pats dar nežinau.

VINKELMANAS. Tai tu gali ligi rytojaus pabūti...

MAKS. Galiu ir ligi rytojaus. (*Pauzė*)

VINKELMANAS. Viskas bus gerai mano namuose. O pagalvojus, juk ji iš tikrųjų gali mūsų reikalui praversti, būti naudinga – o išlaidos jai nedidelės... Kaip tu manai, ar jos namiškiai sutiks palikti Rozi mano namuose?

MAKS (*nudžiugęs*). Tu nori ją palikti?

VINKELMANAS. Štai kaip? Tada tu irgi pasiliktum?

MAKS (*žiūrėdamas į šalį, nedrąsiai*). Kad tu mane mylėtum, aš ir taip pasilikčiau.

VINKELMANAS. Mylėtum? O kas mane myli?

MAKS. Tėve.

VINKELMANAS. Palik. Eik, eik... palik...

ROZI (*įeina su įvairiais savo daiktais*). O kur mama?

VINKELMANAS. Ko tau reikia?

ROZI. Kur mama? (*Padedą daiktus ir sugriebia skrybėlaitę ir maišelį, kurie buvo likę ant stalo*)

VINKELMANAS. Padėk savo skrybėlę į vietą ir eik dirbti... ir taip jau pusę dienos prasišvaistei... Na, ką gi?

ROZI (*bailiai, nesuprasdama*). Einu. (*Eina gilumon*)

VINKELMANAS. Na, ir kur tu eini, kvailute?

ROZI (*džiaugsmu puldama į jį*). Dėde.

VINKELMANAS. Eik į aną.

ROZI. Maks, mielas Maks.

MAKS (*prieina prie jos, bet neima jos rankos, kad tas nebūtų palaikyta pasipriešinimu*). Dabar tai tu pamatysi. Aš dabar tapsiu žmogum, Rozi.

VINKELMANAS. Na, ar eisi tu pagaliau, prie savo drugelių... Tu, kvailute...

ROZI (*džiaugsmingai*). Einu, einu.

GALAS